

STATYTOJAS SOLNESAS

TRIJŲ
VEIKSMŲ
DRAMA

Iš norvegų kalbos vertė
LEONAS PETRAVIČIUS

Henrik Ibsen. SAMLEDE DIGTER VERKER
VI bind, Kristiania-København, 1918

VEIKĖJAI

STATYTOJAS HALVARDAS SOLNESAS
FRU ALINA SOLNES, jo žmona
DAKTARAS HERDALAS, namų gydytojas
KNUTAS BRUVIKAS, buvęs architektas,
dabar Solneso asistentas
RAGNARAS BRUVIKAS, jo sūnus, braižytojas
KAJA FOSLI, Bruviko dukterėčia, buhalterė
FREKEN HILDĖ VANGEL
KELETAS DAMŲ
ŽMONIŲ MINIA GATVĖJE

Veiksmas vyksta statytojo Solneso namuose

7. Dramos

PIRMASIS VEIKSMAS

Kukliai įrengtas darbo kambarys statytojo Solneso namuose. Dvivėrės durys kairėje veda į prieškambarį. Dešinėje durys į kitus namų kambarius. Užpakalinėje sienoje atviros durys į braižyklą. Priekyje kairėje pultas su knygomis, popieriais, rašymo reikmenimis. Prie durų — krosnis. Kampe dešinėje — sofa, stalas ir pora kėdžių. Ant stalo grafinas vandens ir stiklinė. Dešinėje priekyje mažesnis staliukas, prie jo supamoji kėdė ir krėslas. Ant stalo braižykloje, ant stalo kampe ir ant pulto dega stalinės lempos

Braižykloje sėdi Knutas Bruvikas ir jo sūnus Ragnaras, jie kažką braižo ir skaičiuoja. Prie pulto darbo kambaryje stovi Kaja Fosli ir rašo kontoros knygoje. Knutas Bruvikas — senyvas sulysęs vyras, plaukai ir barzda visiškai žili. Apsivilkęs panešiotu, bet kruopščiai prižiūrimu juodu fraku, su akiniais, ant kaklo baltas, kiek pageltęs kaklaraištis. Ragnaras Bruvikas — trisdešimties metų, gerai apsirengęs, šviesiaplaukis, kiek palinkęs. Kaja Fosli — trapias sudėjimo jauna mergina dvidešimties su trupučiu metų, rūpestingai apsirengusi, tačiau liguistos išvaizdos. Akis nuo šviesos prisidengusi žaliu priekakčiu. Visi trys kurį laiką dirba tylėdami

KNUTAS BRUVIKAS (*staiga, lyg ko išsigandęs, pakyla nuo braižomosios lentos ir, sunkiai alsuodamas, eina durų link*). Ne, ilgiau nebeišlaikysiu!

KAJA (*eina prie jo*). Dėde, tau ši vakarą, matyt, labai negera?

BRUVIKAS. Ak, man rodos, kasdien vis blogiau.

RAGNARAS (*atsikelia ir prieina artyn*). Geriau eitum namo, tėtė. Gal numigtum bent kiek...

BRUVIKAS (*nekantriai*). Ką, gultis į lovą? Gal nori, kad visai užtrokščiau?

KAJA. Tai bent pasivaikščiok truputį.

RAGNARAS. Iš tiesų! Aš tave palydėsiu.

BRUVIKAS (*susijaudinęs*). Niekur neisiu, kol jis negrįš. Šįvakar turiu pasikalbėti su juo be užuolankų... (*vos sulaikydamas pyktį*) su tuo... mūsų patronu.

KAJA (*baimingai*). Ak ne, dėde... verčiau palauk!

RAGNARAS. Taip, tėtė, geriau palaukti.

BRUVIKAS (*sunkiai alsuoja*). Aš... aš jau neilgai begalėsiu laukti.

KAJA (*suklūsta*). Tss! Girdžiu, jis lipa laiptais!

Visi trys grįžta prie savo darbo. Neilga pauzė

Pro duris iš priėškambario įeina statytojas Halvardas Solnesas, pagyvenęs vyras, sveikas ir tvirtas, trumpai kirptais susiraičiusiais plaukais, tamsiais ūsais ir tankiais juodais antakiais. Apsivilkęs pilkai žalsvu susegiotu švarku su stačia apykakle ir plačiais atlapais. Ant galvos pilka minkšta tetrinė skrybėlė, po pažastimi keletas aplankų

STATYTOJAS SOLNESAS (*prie durų, rodydamas į braižyklą, pašnibždomis klausia*). Jau išėjo?

KAJA (*purtydama galvą, tyliai*). Dar ne. (*Nusiima priekaktį*)

Solnesas eina per kambarį, meta ant kėdės skrybėlę, deda aplankus ant stalo greta sofos ir vėl grįžta prie pulsto. Kaja paskubomis rašo, tačiau atrodo nervinga, sunerimusi

SOLNESAS (*garsiai*). Ką jūs ten rašote į knygą, freken Fosli?

KAJA (*krūpteli*). Ak, čia tiktai...

SOLNESAS. Parodykit man, freken. (*Pasilenkia prie jos, tartum žiūrėdamas į kontoros knygą, ir šnibžda*) Kaja?

KAJA (*rašydama, tyliai*). Ką?

SOLNESAS. Kodėl jūs visada nusiimate priekaktį, kai aš įeinu?

KAJA (*taip pat tyliai*). Todėl, kad su juo aš taip negražiai atrodau.

SOLNESAS (*šypsosi*). O jūs nenorite atrodyti negraži, Kaja?

KAJA (*slapčiomis žvilgteli į jį*). Jokiu būdu! Nenuoriu taip atrodyti į u s u akivaizdoje.

SOLNESAS (*švelniai glosto jai plaukus*). Vargšele, vargšele, Kaja...

KAJA (*nuleidžia galvą*). Tss, jie gali jus išgirsti!

SOLNESAS (*iš lėto žingsniuoja į dešinę, pasisuka ir sustoja prie braižyklos durų*). Ar niekas nebuvo užėjęs, neklausė manęs?

RAGNARAS (*atsistoja*). Buvo ta jauna pora, kur nori statydintis vilą prie Liovstrando.

SOLNESAS (*bumbėdamas*). Ak tie? Na, tie gali ir palaukti. Planas dar ir man pačiam ne visai aiškus.

RAGNARAS (*prieina arčiau, neryžtingai*). Jie nekantravo, norėjo kuo greičiau gauti brėžinius.

SOLNESAS (*kaip pirma*). Na žinoma! Juk visi nekantrauja.

BRUVIKAS (*pakelia galvą*). Jie sakė, kad baisiai nori kuo greičiau turėti savo lizdą.

SOLNESAS. Žinoma, žinoma! Pažįstam tokius! O pas-kui stveria, kas pakliuvo. Įsitaiso... būstą. Tik stogas viršum galvos, daugiau nieko. Namais nė pavadinti ne-gali. Ne, širdingai dėkui! Tegu sau kreipiasi į ką nors kitą. Taip jiems ir pasakykit, jei vėl ateis.

BRUVIKAS (*pasikelia akinius ant kaktos ir nusteбęs žiūri į jį*). Į ką nors kitą? Jūs norite atsisakyti šio darbo?

SOLNESAS (*nekantriai*). Taip, taip, velniai griebtų! Jeigu jau taip išeina... Geriau atsisakyti, negu statyti, kaip pakliuvo. (*Nesitverdamas pykčiu*) Juk aš nė neži-nau, kas jie per žmonės!

BRUVIKAS. Gana solidūs žmonės. Ragnaras juos pa-žįsta. Jis lankosi jų namuose. Labai solidūs žmonės.

SOLNESAS. Ak, solidūs, solidūs! Aš ne tą turiu gal-voje. Viešpatie, jau ir jūs manęs nebesuprantate! (*Karš-tai*) Nenoriu turėti reikalų su svetimais žmonėmis. Ma-nės dėlei tegul kreipiasi į ką tik nori!

BRUVIKAS (*atsistoja*). Ar jūs iš tiesų rimtai kalbate?

SOLNESAS (*niūriai*). Taip. Vieną kartą reikia baigti. (*Vaikšto po kambarį*)

Bruvikas susižvalgo su Ragnarą, kuris ženkle jį įspėja. Paskui eina į priešakinį kambarį

BRUVIKAS. Norėčiau su jumis truputį pasikalbėti.

SOLNESAS. Prašom.

BRUVIKAS (*Kajai*). Išeik valandėlę.

KAJA (*sunerimusi*). Betgi, dėde...

BRUVIKAS. Sakau išeik, vaikeli. Ir uždaryk duris.

Kaja nenoromis eina į bratžyklą, baldingu, maldauja-mu žvilgsniu vogčiomis pažiūri į Solnesą ir uždaro duris

(*Klek prislopintu balsu*) Nenoriu, kad vargšai vaikai sužinotų, kaip man negera.

SOLNESAS. Taip, šiomis dienomis jūs labai prastai atrodote.

BRUVIKAS. Matyt, jau galas nebetoli. Jėgos diena po dienos senka.

SOLNESAS. Sėskitės.

BRUVIKAS. Dėkui, jeigu leisite.

SOLNESAS (*pastumia jam krėslą*). Štai, prašom. Na?

BRUVIKAS (*sunkiai sėdasi*). Matote, noriu pasikalbėti apie Ragnarą. Tai didžiausias mano rūpestis. Kas bus su juo?

SOLNESAS. Jūsų sūnus, žinoma, gali dirbti pas mane, kol tik norės.

BRUVIKAS. Bet kaip tik to jis ir nenori. Jam atrodo, kad ilgiau nebegali čia likti.

SOLNESAS. Bet, man rodos, jis čia gauna gerą algą. O jei pareikalautų daugiau, tai aš neatsisakyčiau jam...

BRUVIKAS. Ne, ne! Reikalas visai kitas. (*Nekantriai*) Jis nori bent kartą imtis savarankiško darbo!

SOLNESAS (*nežiūrėdamas į jį*). Ar jūs manote, kad Ragnarui pakaks gabumų?

BRUVIKAS. Taigi, čia ir visa bėda. Aš pradėjau berniuku abejoti. Juk jūs niekad nesate pasakę jam bent... bent padėsinančio žodžio. Bet vis dėlto man atrodo, kad kitaip ir būti negali, kad jam turėtų pakakti gabumų.

SOLNESAS. Bet jis nieko iš pagrindų nesimokė. Tik-tai braižybos.

BRUVIKAS (*žiūri į jį su slepiama neapykanta ir sako prikimusiu balsu*). Ir jūs ne kažin ką išmanėt apie savo amatą, kai pas mane tarnavot. O vis dėlto paskubėjot iš mūsų išdumti. (*Sunkiai alsuoja*) Ir prasimušėt į žmones. Nukonkuravot mane... ir dar ne vieną.

SOLNESAS. Na, matote... m a n pasisėkė.

BRUVIKAS. Taip, čia jūsų teisybė. Jums viskas sekėsi. Bet nejaugi jūs leisite man mirti taip ir nepamačiusiam, ar Ragnaras kam nors tinka, ar ne? Be to, dar taip norėčiau juos apvesdinti... kol tebesu gyvas.

SOLNESAS (*šiurkščiai*). Ar ir ji to nori?

BRUVIKAS. Kaja gal ir nelabai. Bet Ragnaras kasdien apie tai ir tekalba. (*Maldaujamu balsu*) Padėkite, padėkite gauti jam kokį nors savarankišką darbą! Noriu pamatyti kokį nors savo berniuko darbą. Ar girdite?

SOLNESAS (*susierzinęs*). Bet, velniai rautų, ar iš mėnulio aš jam gausiu užsakymų!

BRUVIKAS. Kaip tik dabar jis gali gauti puikų užsakymą. Didelį darbą.

SOLNESAS (*sunerimęs, nustebęs*). J i s? Užsakymą?

BRUVIKAS. Jeigu tik j ū s sutiktumėte.

SOLNESAS. O kas tai per darbas?

BRUVIKAS (*dvejodamas*). Jis galėtų pastatyti tą vilą Liovstrande.

SOLNESAS. Ką? Juk aš pats ją statysiu!

BRUVIKAS. Bet j ū s nelabai norite.

SOLNESAS (*užsidegęs*). Nenoriu! Aš! Kas drįso taip sakyti?

BRUVIKAS. Jūs pats ką tik sakėte.

SOLNESAS. O, niekad neklausykite, ką aš taip sau... kalbu. Vadinasi, Ragnarui jie patiktų tos vilos statybą?

BRUVIKAS. Taip. Juk su ta šeima jis pažįstamas. Be to, jis — na, šiaip sau, įdomumo dėlei — parengė brėžinius ir sąmatą, ir visa kita...

SOLNESAS. Ir jie patenkinti brėžiniais? Tie, kurie gyvens viloje?

BRUVIKAS. Taip. Jeigu tik jūs viską peržiūrėtumėte ir pritartumėte, tada...

SOLNESAS. Tada jie pavestų Ragnarui namo statybą?

BRUVIKAS. Jiems labai patiko jo projektas. Sakė, kad čia kažkas visiškai nauja.

SOLNESAS. Aha! Nauja! Ne koks nors prieštvainis statinys, kokį suręščiau aš!

BRUVIKAS. Jų nuomone, projektas visai kitoks.

SOLNESAS (*tramdydamas įniršį*). Vadinasi, kai manęs nebuvo, jie atėjo pas Ragnarą!

BRUVIKAS. Jie buvo atėję pakalbėti su jumis. Norėjo paklausti, gal jūs kartais sutiktumėte perleisti...

SOLNESAS (*užsidegęs*). Perleistil! Aš!

BRUVIKAS. Jeigu jums pasirodytų, kad Ragnarą brėžiniai...

SOLNESAS. Aš turiu nusileisti jūsų sūnui! Aš!

BRUVIKAS. Jie tik norėjo, kad jūs atsisakytumėte sutarties.

SOLNESAS. A, bet argi čia ne tas pat! (*Galžiai juokiasi*) Štai kaip! Halvardui Solnesui laikas trauktis! Užleisti vietą jaunesniems, galbūt patiems jauniausiems! Greičiau užleisk vietą! Vietą! Vietą!

BRUVIKAS. Dieve mano. Juk tos vietos ir ne vlenam užtektų...

SOLNESAS. A, ne tiek jau daug tos vietos ir yra. Šiaip ar taip, aš niekada nesitraukiu! Niekam nenusileidžiu! Savo noru — niekada! Už jokių pinigų!

BRUVIKAS (*sunkiai atsistoja*). Vadinasi, turėsiu išeiti iš šio pasaulio be paguodos? Be džiaugsmo? Abejodamas Ragnarą. Nepamatęs nė vieno jo darbo? Taip?

SOLNESAS (*pusiau nusigręžęs nuo jo, murmeldamas*). Hm... daugiau manęs neklausinėkit.

BRUVIKAS. Todėl atsakykite. Ar turėsiu palikti šią žemę kaip didžiausias vargšas?

SOLNESAS (*rodos, kovoja su savimi, paskui sako tyliu, bet tvirtu balsu*). Palikit šią žemę taip, kaip jums išeina.

BRUVIKAS. Tegul taip ir bus. (*Eina per kambarį*)

SOLNESAS (*eina paskui jį, nusiminęs*). Kitaip aš negaliu, supraskite man! Koks jau esu, toks ir būsiu! Nepajėgiu būti kitoks!

BRUVIKAS. Žinoma, žinoma... nepajėgiate. (*Susvirduliuoja, sustoja prie stalo priešais sofą*) Ar galiu atsigerti vandens?

SOLNESAS. Prašom. (*Įpila ir paduoda jam stiklinę*)

BRUVIKAS. Dėkui. (*Išgeria, pastato stiklinę*)

SOLNESAS (*prieina prie braižyklos durų ir atidaro jas*). Ragnarai, palydėkite tėvą į namus.

Ragnaras greitai atsistoja. Jis ir Kaja įeina į darbo kambarį

RAGNARAS. Kas atsitiko, tėtė?

BRUVIKAS. Duok man ranką. Eime.

RAGNARAS. Gerai. Ir tu ruoškis, Kaja.

SOLNESAS. Freken Fosli tegul dar valandėlę pasilieka. Reikia parašyti laišką.

BRUVIKAS (*žiūri į Solnesą*). Labanakt. Saldžių sapnų... jei galėsite užmigti.

SOLNESAS. Labos nakties.

Bruvikas ir Ragnaras išeina pro prieškambario duris. Kaja eina prie pulto. Solnesas, nuleidęs galvą, stovi dešinėje šalia krėslo

KAJA (*nedrąsiai*). Ar tas laiškas?..

SOLNESAS (*nutraukia ją*). Nereikia jokio laiško. (*Rūsčiai žvelgia į ją*) Kaja!

KAJA (*išgąstingai, tyliai*). Taip!

SOLNESAS (*įsakmiai rodydamas pirštu į žemę*). Eik-
šekit! Greitai!

KAJA (*dvejodama*). Taip.

SOLNESAS (*kaip pirma*). Eikšekit arčiau.

KAJA (*paklūsta*). Ko jums iš manęs reikia?

SOLNESAS (*valandėlę žiūri į ją*). Ar j u m s turiu
dėkoti už šią sceną?

KAJA. Ne, ne, patikėkit manim!

SOLNESAS. Bet išteketi... jūs dabar jau norite?

KAJA (*tyliai*). Mes su Ragnarau susižadėję jau ket-
veri ar penkeri metai, ir todėl...

SOLNESAS. Ir todėl jums atrodo, kad jau užtenka
laukti. Tiesa?

KAJA. Ragnaras ir dėdė sako, kad tai mano pa-
r e i g a. Ir aš turėsiu jų paklausyti.

SOLNESAS (*švelniau*). Kaja, o gal jūs iš tikrųjų tru-
putį mylite Ragnarą?

KAJA. Kadaise jis man labai patiko... Kol atėjau
pas jus.

SOLNESAS. O dabar jau nebepatinka? Visiškai ne?

KAJA (*aistringai, ištiesusi į jį sunertas rankas*). Ak,
jūs gi žinote, kad dabar aš myliu tik vieną vienintelį. Ir
daugiau nieko visame pasaulyje! Ir nieko kito jau ne-
bepamilsiu!

SOLNESAS. Jūs taip tik kalbate. O vis dėlto norite
įseiti, paliekate mane vieną su visais mano negandais.

KAJA. Bet argi aš negalėčiau likti pas jus ir tada,
jeigu Ragnaras?..

SOLNESAS (*ryžtingai*). Ne, ne, iš to nieko neišeis.
Jeigu Ragnaras mane palieka ir pradeda dirbti sava-
rankiškai, jūs būsite reikalinga jam pačiam.

KAJA (*grąžydamą rankas*). Ak, man rodos, aš ne-
g a l ė s i u išsiskirti su jumis! Neįmanoma, jokių būdų!

SOLNESAS. Tada, žiūrėkite, atkalbėkite Ragnarą nuo visų tų kvailysčių. O tekėti už jo, jei norit, labai prašom... (*Kitu tonu*) Taigi... aš turiu galvoj... prikalbėkite jį likti pas mane, juk čia gera vieta. Tada ir jūs liksite pas mane, brangioji Kaja.

KAJA. Ak, kaip būtų puiku, jeigu viskas taip išeitų!

SOLNESAS (*suima abiems rankom jos galvą ir kužda*). Juk aš negaliu būti be jūsų, suprantate. Kas dieną turiu jus matyti šalia savęs.

KAJA (*pagauta nervingos ekstazės*). Dieve! Dieve!

SOLNESAS (*bučiuoja jai plaukus*). Kaja!.. Kaja!..

KAJA (*susmunka jam prie kojų*). O, koks jūs geras! Koks neapsakomai geras!

SOLNESAS (*griežtai*). Kelkitės! Kelkitės, kad jus kurl.. Rodos, kažkas ateina! (*Padedą jai atsikelti. Ji svirduliuodama eina prie pulto*)

Pro duris dešinėje įeina fru Solnes, sulysusi, liūdėna, kadaise buvusi graži moteris su šviesiomis krintančiomis garbanomis. Apsirengusi elegantiškai, vien juoda. Kalba iš lėto, gaudžiu balsu

FRU SOLNES (*tarpduryje*). Halvardai!

SOLNESAS (*atsigręžia*). A, čia tu, mieloji?..

FRU SOLNES (*žvilgteli į Kają*). Atrodo, aš ne laiku pataikiau.

SOLNESAS. Ne, ne. Freken Fosli turi tiktai parašyti trumpą laišką.

FRU SOLNES. Taip, taip, matau.

SOLNESAS. Ar tau ko nors iš manęs reikia, Alina?

FRU SOLNES. Norėjau tiktai pasakyti, kad karniame kambaryje sėdi daktaras Herdalas. Gal ir tu ateitum, Halvardai?

SOLNESAS (*įtariai žvelgia į ją*). Hm... Ar daktaras taip labai nori su manimi pasikalbėti?

FRU SOLNES. Ne, nelabai. Jis atėjo aplankyti manęs. Bet kartu norėtų pamatyti ir tave.

SOLNESAS (*tylomis juokiasi*). Aha, aišku. Na ką gi, paprašyk jį truputį palaukti.

FRU SOLNES. Vadinasi, tu ateisi vėliau?

SOLNESAS. Galbūt ir ateisiu. Vėliau... vėliau, mieloji. Netrukus.

FRU SOLNES (*vėl žvilgteli į Kają*). Tik nepamiršk, Halvardai. (*Išeina, uždaro duris*)

KAJA (*tyliai*). Dieve... Dieve... Fru tikriausiai galvoja apie mane ką nors blogai

SOLNESAS. O, visiškai nieko. Bent jau ne daugiau, kaip paprastai. Bet dabar būtų geriausia, kad jūs išeitumėte, Kaja.

KAJA. Taip, taip, dabar man reikia eiti.

SOLNESAS (*griežtai*). O visus tuos reikalus pasistenkite man sutvarkyti. Girditel

KAJA. Ak, jeigu tas nuo manęs priklausytų, tada...

SOLNESAS. Aš noriu, kad viskas būtų sutvarkytal Rytoj pat!

KAJA (*balmingai*). Jeigu kitaip neišeis, tada aš nutrauksiu ryšius su juo.

SOLNESAS (*pašoka*). Nutrauksit ryšius! Ar iš proto išėjot! Nutrauksit su juo ryšius!

KAJA (*beviltiškai*). Taip, taip bus geriausia. Juk aš turiu, turiu likti pas jus. Aš negaliu iš jūsų išeiti! Tai tiesiog neįmanoma... jokių būdų!

SOLNESAS (*nesivaldydamas*). Bet, po šimts... Juk Ragnaras!.. Juk kaip tik Ragnaras man ir...

KAJA (*žiūri į jį išgąstingu žvilgsniu*). Tai jūs pirmiausia dėl Ragnaras... mane?..

SOLNESAS (*susigriebia*). Ne, ne, ką jūs! Jūs nieko nesuprantate. (*Švelniai ir tyliai*) Žinoma, svarbiausia man — jūs. Visų pirma jūs, Kaja. Kaip tik todėl jūs

ir turite prikalbėti Ragnarą, kad jis liktų. Taigi... o dabar eikite namo.

KAJA. Taip, labos nakties.

SOLNESAS. Labos nakties. (*Jai ruošiantis eiti*) Klausykite! Ar Ragnaras brėžiniai ten?

KAJA. Taip, man rodos, jis neišsinešė jų namo.

SOLNESAS. Duokite juos man. Gal vis dėlto aš žvilgtelėsiu.

KAJA (*džiaugsmingai*). O, taip, pažiūrėkite, pažiūrėkite!

SOLNESAS. Dėl jūsų, brangioji Kaja. Na, duokite juos greičiau, girdite!

KAJA (*skubėdama eina į brailų kėdę, nervingai rausiasi po stalčių, ištraukia ir atneša aplanką*). Štai čia visi brėžiniai.

SOLNESAS. Gerai. Padėkite ant stalo.

KAJA (*dėdė aplanką*). Na, labos nakties. (*Maldaujamu tonu*) Ir galvokit apie mane tik gerai, širdingai.

SOLNESAS. Aš visada taip galvoju. Labanakt, brangioji Kaja. (*Slapčia žvilgteli dešinę*) Na, eikite, eikite!

Iš dešinės pro duris įeina fru Solnes ir daktaras Herdalas. Daktaras — pagyvenęs, apkūnus vyriškis apvaliu, patenkintu veidu, be barzdos, plaukai reti, šviesūs, akiniai auksiniai rėmeliais

FRU SOLNES (*tarpduryje*). Halvardai, aš jau negaliu sulaikyti daktaro.

SOLNESAS. Na, prašom toliau.

FRU SOLNES (*Kajai, kuri prisuka ant pulto stovinčią lempą*). Jau baigėte laišką, freken?

KAJA (*sumišusi*). Laišką?..

SOLNESAS. Taip, laiškas buvo visai trumpas.

FRU SOLNES. Matyt, kad visai trumputis,

SOLNESAS. Galite elti, freken Fosli. Rytoj ateikite laiku.

KAJA. Taip, ateisiu... Labanakt, fru. (*Išėina pro priekambario duris*)

FRU SOLNES. Tu tikriausiai patenkintas, Halvardai, kad gavai tokią padėjėją.

SOLNESAS. Taip, ji visai nieko. Praverčia daugeliu atžvilgių.

FRU SOLNES. Taip, matyti.

DAKTARAS HERDALAS. Ir buhalteriją gerai tvarko?

SOLNESAS. Na... per šiuos dvejus metus įsigijo nemažą patyrimą. Be to, ji visada maloni ir paslaugi.

FRU SOLNES. Taip, tai, žinoma, didelis patogumas...

SOLNESAS. Iš tiesų. Ypač, kad šiuo atžvilgiu nesi perdaug išlepintas.

FRU SOLNES (*švelniai priekaištaudama*). Ar tu gali taip sakyti, Halvardai?

SOLNESAS. O ne, ne, brangioji Alina. Atleisk man.

FRU SOLNES. Prašom, nėra už ką... Taigi, daktare, jūs dar sugrįšite išgerti su mumis arbatos?

DAKTARAS HERDALAS. Taip, aplankysiu tą ligonį ir grįšiu.

FRU SOLNES. Labai malonu. (*Išėina pro duris dešinėje*)

SOLNESAS. Jūs labai skubate, daktare?

DAKTARAS HERDALAS. Ne, nė kiek.

SOLNESAS. Vadinasi, mudu galėtume truputį pasišnekėti?

DAKTARAS HERDALAS. Taip, žinoma, mielai noru.

SOLNESAS. Tada sėskimės. (*Sodina daktarą į supamąją kėdę, pats sėdasi į krėslą. Tiriamu žvilgsniu žiūri*

į daktarą) Sakysit, ar jūs nieko nepastebėjote Alinos elgesyje?

DAKTARAS HERDALAS. Dabar, kai ji buvo čia?

SOLNESAS. Taip. Jos elgesyje su manimi. Ar jums niekas nekrito į akis?

DAKTARAS HERDALAS (*šypsosi*). Taip, velniai rautų... nesunku pastebėti, kad jūsų žmona... hm...

SOLNESAS. Na?

DAKTARAS HERDALAS. Kad jūsų žmona neypatingai mėgsta freken Fosli.

SOLNESAS. O daugiau nieko? Tą ir aš pats pastebėjau.

DAKTARAS HERDALAS. Ir tas visiškai suprantama.

SOLNESAS. Kas?

DAKTARAS HERDALAS. Jai nelabai patinka, kad su jumis ištisas dienas būna kita moteris.

SOLNESAS. Taip, taip, ko gera, jūsų teisybė. Taip pat ir Alinos. Bet čia nieko nepakeisi.

DAKTARAS HERDALAS. Ar negalėtumėt priimti kitą buhalterį?

SOLNESAS. Pirmą pasitaikiusį žmogų? Ne, labai dėkui... iš to nieko neišeis.

DAKTARAS HERDALAS. Bet jeigu jūsų žmona?.. Ji tokios silpnos sveikatos... Jeigu ji viso to nepakelia?

SOLNESAS. Na ir, sakyčiau, dievai jos nematė. Man reikalinga Kaja Fosli. Ji, ir niekas kitas.

DAKTARAS HERDALAS. Niekas kitas?

SOLNESAS (*tvirtai*). Niekas kitas.

DAKTARAS HERDALAS (*prisitraukia kėdę arčiau*). Klausykite, gerbiamasis pone Solnesai. Ar galiu visiškai atvirai paklausti vieno dalyko?

SOLNESAS. Taip, labai prašom.

DAKTARAS HERDALAS. Matote, moterys... kai kuriais atvejais turi velnioniškai gerą nuojautą...

SOLNESAS. Taip. Tikra tiesa. Na ir kas?

DAKTARAS HERDALAS. Taigi. Paklauskite. Jeigu jūsų žmona negali pakęsti Kajos Fosli?..

SOLNESAS. Tai kas?

DAKTARAS HERDALAS. Tai gal ji... gal šis instinktyvus priešiškas turi kokį pagrindą?

SOLNESAS (*žiūri į jį, atsistoja*). Štai kaip?

DAKTARAS HERDALAS. Nepalaikykite už bloga. Bet ar nėra tam jokio pagrindo?

SOLNESAS (*trumpai ir ryžtingai*). Ne.

DAKTARAS HERDALAS. Vadinas, absoliučiai jokio pagrindo?

SOLNESAS. Jokio pagrindo, be jos pačios įtarumo.

DAKTARAS HERDALAS. Žinau, kad gyvenime jūs sutikote nemažą moterų.

SOLNESAS. Taip, pasitaikydavo.

DAKTARAS HERDALAS. Ir kai kurios jums labai patikdavo.

SOLNESAS. Taip, ir tas tiesa.

DAKTARAS HERDALAS. Na, o šiuo atveju su freken Fosli?.. Ar čia nėra ko nors panašaus?

SOLNESAS. Ne. Nieko panašaus. Iš mano pusės.

DAKTARAS HERDALAS. O kaip iš jos?

SOLNESAS. Man rodos, daktare, jūs neturite teisės to klausti.

DAKTARAS HERDALAS. Mes kalbėjome apie jūsų žmonos nuojautas.

SOLNESAS. Taip, tiesa. Ir tam tikra prasme (*pakuždomis*) Alinos nuojautos, kaip jūs sakote, pasitvirtina.

DAKTARAS HERDALAS. Štai matote!

SOLNESAS (*sėdasi*). Daktare Herdalai, jeigu jums įdomu, galiu papasakoti keistą istoriją.

DAKTARAS HERDALAS. Mėgstu klausytis keistų istorijų.

SOLNESAS. Na, tai klausykit. Jūs tikriausiai prisimenate, kaip aš priėmiau į darbą Knutą Bruviką ir jo sūnų... kai senajam Bruvikui ėmė taip nesisekti.

DAKTARAS HERDALAS. Taip, aš tą gerai žinau.

SOLNESAS. Matote, abu jie šaunūs vyrai, ir abu savaip talentingi. Bet sūnui staiga šovė į galvą susižadėti. Na, o paskui, aiškus dalykas, jis ketino vesti... ir imtis savarankiško darbo. Visi tie geltonsnapiai apie tai svajoja.

DAKTARAS HERDALAS (*šypsosi*). Taigi, toks jau netikęs jų įprotis. Traukia į porą, ir gana.

SOLNESAS. Taip, taip. O kokia man iš to nauda? Juk Ragnaras man pačiam reikalingas. Ir senasis Bruvikas praverčia. Jis tiesiog nepakeičiamas, kai reikia apskaičiuoti keliamąją galią, turį ir panašias gudrybes.

DAKTARAS HERDALAS. Na, žinoma, juk statybai visa tai reikalinga.

SOLNESAS. Taigi kad reikalinga. O čia Ragnaras užsispyrė pradėti savarankiškai. Nors tu skradžiai žemę lišk!

DAKTARAS HERDALAS. Bet jis vis vien liko pas jus.

SOLNESAS. Taip, jūs tik paklausykit. Vieną dieną pas juos kažkokiu reikalu ateina toji Kaja Fosli. Iki tol niekada čia nesilankydavo. Ir kai pamačiau, kaip smarkiai jie vienas kitą išžiūrėję, man dingtelėjo mintis: jeigu ji dirbtų mano kontoroje, tai galbūt ir Ragnaras liktų pas mane.

DAKTARAS HERDALAS. Ką gi, visai suprantama mintis.

SOLNESAS. Taip, bet tą kartą aš nė žodelio neužsiminiau. Tik stovėjau sau, žiūrėjau į ją ir labai norėjau ją turėti. Paskui mudu maloniai pasišnekučiavom apie šį bei tą, ir ji išėjo.

DAKTARAS HERDALAS. Ir ką?

SOLNESAS. Kitą dieną, pavakare, kai senasis Bruvikas ir Ragnaras jau buvo išėję namo, ji vėl ateina pas mane ir laikosi taip, lyg būtume su ja susitarę.

DAKTARAS HERDALAS. Susitarę? Ką susitarę?

SOLNESAS. Kaip tik tą, ko aš širdyje troškau, bet nė žodelio neužsiminiau.

DAKTARAS HERDALAS. Iš tiesų keista.

SOLNESAS. Ar nesakiau? Ji atėjo mane paklausti, ką jai čia reikės dirbti, ar gali jau rytoj pat pradėti ir panašiai.

DAKTARAS HERDALAS. Gal ji tiesiog norėjo būti kartu su savo mylimuoju?

SOLNESAS. Iš pradžių ir aš taip maniau. Bet pasirodė, kad ne. Atėjusi dirbti pas mane, ji tarsi nutolo nuo Ragnarą.

DAKTARAS HERDALAS. Ir priartėjo prie jūsų? Taip?

SOLNESAS. Taip, visa savo esybe. Ji net jaučia, kai pažvelgiu jai į nugarą. Vos tik prieinu artyn, ji visa ima virpėti, drebėti. Kaip jums visa tai atrodo?

DAKTARAS HERDALAS. Hm... visa tai galima suprasti.

SOLNESAS. Na, o kiti dalykai? Kodėl jai pasirodė, kad aš balsu ištariau tai, ko troškau ir siekiau slapčia, pats vienas? Ką jūs galėtumėte atsakyti? Kaip paaiškinti, daktare Herdalai?

DAKTARAS HERDALAS. Nežinau.

SOLNESAS. Aš taip ir maniau. Todėl iki šiol ir nenorėjau kalbėti. Bet, suprantate, laikas bėga, ir visa darosi man velniškai nemalonu. Kasdien turiu apsimesti, tarsi ir aš... Be to, ir gaila jos, vargšelės. *(Karštai)* Bet kitaip aš negaliu! Juk jeigu ji pabėgs iš manęs, tai išeis ir Ragnaras.

DAKTARAS HERDALAS. O savo žmonai jūs nepaaiškinote visų šių aplinkybių?

SOLNESAS. Ne.

DAKTARAS HERDALAS. Bet kodėl gi, po galais?

SOLNESAS (*žvelgdamas tiesiai į jį, kužda*). Todėl, kad neteisinga Alinos nuomonė man yra tarsi koks savęs plakimas, kuris viską truputėlį palengvina.

DAKTARAS HERDALAS (*kraipo galvą*). Čia aš jau visiškai nieko nebesuprantu.

SOLNESAS. Matote... tai yra lyg didžiulės, begalinės skolos mažyčiai procentai...

DAKTARAS HERDALAS. Skolos jūsų žmonai?

SOLNESAS. Taip. O tas vis dėlto truputį nuramina širdį. Valandėlę galima laisviau atsikvėpti, suprantate?

DAKTARAS HERDALAS. Ne, kaip dievą myliu. Nė žodelio nesuprantu.

SOLNESAS (*pertraukia jį, pakyla*). Taip, taip, taip... ir nekalbėkim daugiau apie tai. (*Vaikšto po kambarį, prieina prie stalo, sustoja, žiūri į daktarą su gudria šypsenėle*) Daktare, jūs tikriausiai galvojate, kad iš manęs daug išpešėte?

DAKTARAS HERDALAS (*pyktelėjęs*). Išpešiau? Aš ir vėl ničnieko negaliu suprasti, pone Solnesai.

SOLNESAS. Ak, geriau jau tiesiai prisipažinkit. Matote, aš tą aiškiai pastebėjau!

DAKTARAS HERDALAS. Ką gi jūs pastebėjote?

SOLNESAS. Kad jūs čia sau ramiai sukiojotės ir vis sekate mane.

DAKTARAS HERDALAS. Aš jus seku? Kuriems gi galams turėčiau jus sekti?

SOLNESAS. Mat, galvojate, kad aš... (*Karščiuodamas*) Taip, velniai griebtų... Jūs galvojate apie mane tą pat, ką ir Alina!

DAKTARAS HERDALAS. O ką gi ji apie jus galvoja?

SOLNESAS (*susivaldęs*). Ji pradėjo galvoti, kad aš... na... kad aš nesveikas.

DAKTARAS HERDALAS. Nesveikas! Jūs! Apie tai ji man nė žodelio neužsiminė. Kokia gi liga jūs galėtumėte sirgti, gerbiamasis?

SOLNESAS (*pasilenkia prie jo per supamosios kėdės atkaltę ir šnibžda*). Alinai atrodo, kad aš pamišęs. Štai koks reikalas.

DAKTARAS HERDALAS (*atsistoja*). Bet, mielas, pone Solnesai..

SOLNESAS. Kaip mane gyvą matot! Jai taip atrodo. Ir jus įtikino. Užtikrinu jus, daktare... aš viską aiškiai pastebėjau. Žinote, mane ne taip lengva apkvailinti.

DAKTARAS HERDALAS (*nustebęs žiūri į jį*). Niekada, ponas Solnesai, niekada man ir į galvą nebuvo atėjusi tokia mintis.

SOLNESAS (*nepatikliai šypsosi*). Iš tikrųjų? Niekada nebuvo atėjusi?

DAKTARAS HERDALAS. Ne, niekada! Ir jūsų žmonai, žinoma, taip pat. Beveik galėčiau prisiekti.

SOLNESAS. Na, verčiau nekalbėkit. Matote, tam tikra prasme ji gal ir turi pagrindo taip manyti.

DAKTARAS HERDALAS. Ne, čia jau aš išties!..

SOLNESAS (*mosteli ranka ir pertraukia jį*). Taigi, mielas daktare, verčiau nesigilinkime į tuos dalykus. Geriausia kiekvienam pasilikti prie savo. (*Staiga pereina į ramų ir linksmą toną*) Bet klausykit, daktare, hm...

DAKTARAS HERDALAS. Ką?

SOLNESAS. Jeigu jūs negalvojate, kad aš... na... nesveikas... ar nevisaprotytis... ar pamišęs ir panašiai...

DAKTARAS HERDALAS. Na, tai kas tada?

SOLNESAS. Tada jūs tikriausiai įsivaizduojate, kad aš labai laimingas žmogus?

DAKTARAS HERDALAS. Argi tik įsivaizduojame?

SOLNESAS (*juokiasi*). Ne, ne, žinoma! Kurgi ten! Tik pagalvokit — statytojas Solnesas! Halvardas Solnesas! Iš tikrųjų, velniai griebtų!

DAKTARAS HERDALAS. Taip, prisipažinsiu, man atrodo, kad jūs iš tiesų laimingas. Jums visada nepaprastai sekėsi.

SOLNESAS (*stengdamasis nuslėpti liūdną šypseną*). Tikrai sekėsi. Negalėčiau skustis.

DAKTARAS HERDALAS. Visų pirma jums sudegė tas senas, bjaurus plėšikų dvaras. O iš tikrųjų tai buvo didelė sėkmė.

SOLNESAS (*rimtai*). Juk tada sudegė Alinos tėvų namai. Nepamirškite to.

DAKTARAS HERDALAS. Taip, jūsų žmonai, šiaip ar taip, tai buvo didelis skausmas.

SOLNESAS. Ji negali užmiršti iki šios dienos, nors praėjo jau dvylika ar trylika metų.

DAKTARAS HERDALAS. O paskui ją ištiko turbūt visų didžiausias smūgis.

SOLNESAS. Vienas po kito.

DAKTARAS HERDALAS. Bet jūs... jūs po to ir iškilote. Iš pradžių buvote tik vargšas provincijos vaikas... o dabar esate geriausias savo srities meistras. Taip, ponas Solnesai, jūs iš tiesų lydėjo sėkmė!

SOLNESAS (*balmingai žiūrėdamas į jį*). Kaip tik tas mane labiausiai ir gąsdina.

DAKTARAS HERDALAS. Gąsdina? Ar tas, kad jūs lydėjo sėkmė?

SOLNESAS. Taip, tas mane labiausiai gąsdina ir dieną, ir naktį. Mat, vieną kartą viskas gali virsti kitaip, suprantate?

DAKTARAS HERDALAS. Tuščios kalbos! Kas gi čia gali kitaip virsti?

SOLNESAS (*tvirtai, įsitikinęs*). Jaunimas viską apvers.

DAKTARAS HERDALAS. Cha! Jaunimas! Bet ir jūs dar ne koks senas laužas. Ką ir bekalbėti! Jūs dabar stovite ant kojų tvirčiau, negu bet kada.

SOLNESAS. Perversmas ateis. Aš jaučiu. Jaučiu, kad jis vis artėja. Kas nors prasibraus į priekį ir pareikalaus: traukis man iš kelio! O paskui jį atgarmės ir kiti, ims grasinti, šaukti: pasitrauk! pasitrauk! užleisk mums vietą! Taip, daktare, paminėsit mano žodį. Vieną gražią dieną čia užgrius jaunimas ir ims belsti į duris...

DAKTARAS HERDALAS (*juokiasi*). Dieve brangiausias, na ir kas?

SOLNESAS. Kaip tai — kas? Juk tada statytojui Solnesui galas!

Į duris kairėje kažkas beldžiasi. Solnesas krūptelį

Kas gi čia dabar? Girdėjot?

DAKTARAS HERDALAS. Kažkas beldžiasi.

SOLNESAS (*garsiai*). Prašom!

Iš prieškambario įeina Hildė Vangel, vidutinio ūgio, elegantiška, dailaus sudėjimo mergina, įdegusi saulėje. Apsivilkusi turistiniu kostiumu, sijoną pasikafiusi, jūreiviška apykaklė atlapa, ant galvos jūreiviška kepuraitė. Ant nugaros kuprinė, diržu suveržtas pledas, rankoje ilga alpinistinė lazda

HILDĖ VANGEL (*eina prie Solneso džiaugsmingai spindinčiomis akimis*). Labas vakaras!

SOLNESAS (*žiūri į ją sutrikęs*). Labas vakaras...

HILDĖ (*juokiasi*). Galima pamanyti, kad jūs manęs nepažįstatel

SOLNESAS. Ne... iš tiesų, turiu prisipažinti... taip staiga.

DAKTARAS HERDALAS (*prieina artyn*). Užtat aš jus pažįstu, freken...

HILDĖ (*patenkinta*). Ak, čia jūs!..

DAKTARAS HERDALAS. Taip, čia aš. (*Solnesui*) Mudu su freken buvome susitikę šią vasarą vienoje kalnų trobelėje. (*Hildei*) O ką veikia kitos damos?

HILDĖ. Et, jos patraukė kažkur į vakarus.

DAKTARAS HERDALAS. Joms, matyt, nepatiko visas tas triukšmas, kurį mes tą vakarą sukėlėm.

HILDĖ. Taip, žinoma, nepatiko.

DAKTARAS HERDALAS (*grasina pirštu*). Reikia pripažinti, kad jūs su mumis truputį pakoketavot.

HILDĖ. Ak, vis šiek tiek įdomiau, negu sėdėti su tomis senėmis ir megzti kojines.

DAKTARAS HERDALAS (*juokiasi*). Visiškai jums pritariu.

SOLNESAS. Ar jūs tik šįvakar atvažiavote?

HILDĖ. Taip, ką tik.

DAKTARAS HERDALAS. Visiškai viena, freken Vangel?

HILDĖ. Taip, viena!

SOLNESAS. Vangel? Jūsų pavardė Vangel?

HILDĖ (*linksmiai nustebusi žiūri į jį*). Taip, žinoma, tokia mano pavardė!

SOLNESAS. Tada gal jūs Liusangerio apskrities gydytojo duktė?

HILDĖ (*kaip ir pirma*). Taip, o kieno gi daugiau?

SOLNESAS. A, tada mes ten ir buvome susitikę. Tą vasarą, kai pas jus stačiau bokštą senajai bažnyčiai.

HILDĖ (*surimtėjusi*). Taip, tada.

SOLNESAS. Daug laiko prabėgo,

HILDĒ (*jdēmiai žiūri į jį*). Prabėgo lygiai dešimt metų.

SOLNESAS. Kiek prisimenu, tada jūs buvote dar visiškai vaikas.

HILDĒ (*lyg tarp kitko*). Šiaip ar taip, dvylikos, o gal ir trylikos metų.

DAKTARAS HERDALAS. Ar jūs pirmą kartą mūsų mieste, freken Vangel?

HILDĒ. Taip, pirmą.

SOLNESAS. Galbūt jūs čia nieko nepažįstate?

HILDĒ. Nieko, tiktai jus. Tiesa, dar jūsų žmoną.

SOLNESAS. Taip? Jūs ir ją pažįstate?

HILDĒ. Šiek tiek. Mes keletą dienų kartu buvome sanatorijoje...

SOLNESAS. Ak taip, kalnuose.

HILDĒ. Ji sakė, kad aš galinti ją aplankyti, jeigu kada atvažiuočiau į šį miestą. (*Šypsosi*) Beje, ji galėjo to ir nesakyti.

SOLNESAS. Kodėl ji niekada apie tai neužsiminė...

Hildė atremia lazda į krosnį, nusiima kuprinę ir padeda ją kartu su pledu ant sofos. Daktaras Herdalas stengiasi jai pagelbėti. Solnesas stovi ir žiūri į ją

HILDĒ (*eina arlyn prie jo*). Noriu paprašyti, kad leistumėte pas jus pernaktvoti.

SOLNESAS. Manau, kad čia nesunkus dalykas.

HILDĒ. Mat, aš neturiu kitų drabužių, tik tuos, kurie ant pečių. Ir dar pamainą baltinių kuprinėje. Bet juos reikia išskalbti, jie tokie nešvarūs.

SOLNESAS. Na, rasime kokią nors išeitį. Aš tik pasakysiu žmonai...

DAKTARAS HERDALAS. O aš tuo tarpu aplankysiu savo ligonį.

SOLNESAS. Gerai, eikite. O paskui juk dar grįšite pas mus?

DAKTARAS HERDALAS (*linksmas, žiūrėdamas į Hildę*). Taip, galite būti tikras! (*Juokiasi*) Teisingai iš-pranašavote, ponas Solnesai.

SOLNESAS. Ką?

DAKTARAS HERDALAS. Pas jus iš tiesų atėjo jaunystė ir pasibeldė į duris.

SOLNESAS (*pagyvėjęs*). Taip, bet visai kitokia prasme.

DAKTARAS HERDALAS. Vis dėlto, vis dėlto. Nesiginkite! (*Išsina per prieškambarį*)

SOLNESAS (*atidaro duris į kambarį dešinėje*). Ali-na! Būk gera, ateik čia. Pas mus viešnia, freken Vangel. Tu ją pažįsti.

FRU SOLNES (*pasirodo tarpduryje*). Ką tu sakai? Kas? (*Pamato Hildę*) Ak, čia jūs, freken? (*Eina artyn ir paduoda jam ranką*) Vis dėlto atvykote į miestą.

SOLNESAS. Freken Vangel tiesiai iš kelionės. Ji norėtų pas mus pernaktoti.

FRU SOLNES. Pas mus? Čia? Ką gi, labai prašom.

SOLNESAS. Matai, ji norėtų kiek apsistvarkyti savo daiktus.

FRU SOLNES. Pasirūpinsiu jumis, kiek galėsiu. Juk tai mano pareiga. Savo lagaminą turbūt gausite vėliau?

HILDĖ. Aš neturiu lagamino.

FRU SOLNES. Na, aš manau, viskas bus gerai. Kol kas jums reikės pabūti čia, su mano vyru. O aš tuo tarpu pasirūpinsiu, kad sutvarkytų jums kambarį.

SOLNESAS. Ar negalima užleisti vieną iš vaikų kambarių? Juk jie sutvarkyti.

FRU SOLNES. Taip, žinoma. Ten vietos į valias, (*Hildei*) Sėskitės, pailsėkit truputį. (*Išsina į dešinę*)

Hildė, susidėjusi už nugaros rankas, vaikšto po kambarį ir žvalgosi. Solnesas stovi prie stalo irgi susidėjęs rankas už nugaros, ir seka ją akimis

HILDĖ (*sustoja ir žiūri į jį*). Vadinasi, jūs turite keletą vaikų kambarių?

SOLNESAS. Taip, iš viso tris.

HILDĖ. Iš tikrųjų? Ir daugybę vaikų?

SOLNESAS. Ne, mes neturime vaikų. Bet kol kas jūs galėsite pabūti šiuose namuose vaiko vietoje.

HILDĖ. Šiąnakt? Gerai? Aš tikrai neverksiu. Miegosiu kaip užmušta.

SOLNESAS. Taip, jūs tikriausiai labai pavargote.

HILDĖ. O ne, nieko! Nors vis dėlto... Be galo puiku gulėti sau lovoje ir sapnuoti.

SOLNESAS. Jūs dažnai sapnuojate?

HILDĖ. O taip? Beveik kas naktį.

SOLNESAS. O ką gi jūs daugiausia sapnuojate?

HILDĖ. Šįvakar jums dar nesakysiu. Galbūt kitą kartą. (*Ji vėl ima vaikščioti po kambarį, sustoja prie pulto, sklaido knygas ir popierius*)

SOLNESAS (*prieina artyn*). Gal ko nors ieškote?

HILDĖ. Ne, tik šiaip sau žiūriu. (*Atsigręžia į jį*) O gal negalima?

SOLNESAS. Kodėl gi ne, prašom.

HILDĖ. Ar jūs tvarkote šią didžiulę kontoros knygą?

SOLNESAS. Ne, ne aš, buhalterė.

HILDĖ. Moteris?

SOLNESAS (*šypsosi*). Taip, žinoma.

HILDĖ. Ir ji visada čia, su jumis?

SOLNESAS. Taip.

HILDĖ. Ištekėjusi?

SOLNESAS. Ne, ji dar mergina.

HILDĖ. Štai kaip.

SOLNESAS. Bet ji turbūt greitai ištekęs.

HILDĖ. Tai bus gerai... tai merginai.

SOLNESAS. Bet ne man. Juk tada aš neteksiu pagalbininkės.

HILDĖ. Ar negalite gauti kitos, ne blogesnės už ją?

SOLNESAS. Gal jūs norite čia likti ir tvarkyti kontoros knygą?

HILDĖ (*žvelgia į jį tarsi iš aukšto*). Kurgi nei! Nuolankiai dėkoju. Iš to nieko neišeis.

Ji vėl eina per kambarį ir sėdasi į supamąją kėdę. Solnesas irgi prieina prie staliuko

(*Kalba toliau*) Juk galima ir ką nors kita veikti, ar ne? (*Sypsodama žiūri į jį*) Kaip jums atrodo?

SOLNESAS. Aišku. Visų pirma, jūs norėsit apeiti parduotuves, prisipirkti papuošalų.

HILDĖ (*linksmiai*). Ne, nieko panašaus.

SOLNESAS. Iš tiesų?

HILDĖ. Taip, matote, aš jau spėjau iššvaistyti visus pinigus.

SOLNESAS (*juokiasi*). Vadinasi, nei lagamino, nei pinigų!

HILDĖ. Nieko. Bet man nusispjauti.

SOLNESAS. Jūs man patinkate už tai.

HILDĖ. Tik už tai?

SOLNESAS. Na, ir už visa kita. (*Sėdasi į krėslą*) Ar jūsų tėvas dar gyvas?

HILDĖ. Taip, dar gyvas.

SOLNESAS. Jūs tikriausiai ketinate studijuoti mūsų mieste?

HILDĖ. Ne, man ir į galvą neatėjo.

SOLNESAS. Bet jūs turbūt pasiliksime čia ilgiau?

HILDĒ. Žiūrint, kaip viskas susiklostys. (*Valandėlę sėdi, žiūrėdama į jį pusiau rimtai, pusiau su šypsena. Paskui nusiima kepuraitę ir deda ją ant staliuko*) Statytojau Solnesai!

SOLNESAS. Ką?

HILDĒ. Jūs didelis užuomarša?

SOLNESAS. Užuomarša? Nežinau... nepasakyčiau.

HILDĒ. Kodėl gi jūs taip nenorite prisiminti, kas buvo tenai?

SOLNESAS (*valandėlę sutrikęs*). Tenai? Liusangery? (*Abejingai*) Na, man rodos, nėra apie ką daug kalbėti.

HILDĒ (*priekaištingai žiūri į jį*). Kaip jūs galite taip sakyti?

SOLNESAS. Na, tai j ū s pradėkite pirmoji.

HILDĒ. Kai bokštas buvo pastatytas, mieste prasidėjo didelės iškilmės.

SOLNESAS. Taip, tos dienos ir aš negaliu pamiršti.

HILDĒ (*šypsosi*). Negalite? Kaip gražu iš jūsų pusės!

SOLNESAS. Gražu.

HILDĒ. Šventoriuje grojo orkestras. Būriavosi šimtai žmonių. Mes, mokinės, buvome pasipuošusios baltais drabužiais. Ir visos turėjome rankose vėliavėles.

SOLNESAS. Taip, taip, vėliavėles, ir aš gerai prisimenu!

HILDĒ. Tada jūs užlipote ant pastolių. Užkopėte iki pat viršaus. O rankose laikėte didžiulį vainiką. Jūs užkabinote vainiką pačiame viršuje ant vėtrungės.

SOLNESAS (*staiga, nutraukdamas*). Taip aš visada darydavau. Tai senas paprotys.

HILDĒ. Stovint apačioje ir žiūrint į jus, tiesiog kvapą gniauzė. O jeigu staiga nukristų! Pats statytojas!

SOLNESAS (*norėdamas nukreipti kalbą*). Taip, taip, lengvai galėjau nukristi. Juk viena iš tų velniūkščių

mergiočių baltais rūbais buvo lyg apsėsta ir vis rėkė man nuo žemės...

HILDĖ (*švytėdama iš džiaugsmo*). „Valio statytojui Solnesui!“ Taip!

SOLNESAS. Ir taip mojavo, taip sklaidėsi su savo vėliavėle, kad man bežiūrint vos neėmė suktis galva.

HILDĖ (*tyliau, rimtai*). Tas velniūkštis buvau aš!

SOLNESAS (*akis įsmeigęs žiūri į ją*). Dabar aš esu tikras. Kas gi daugiau, jei ne jūs?

HILDĖ (*vėl pažvalėjusi*). Buvo taip puiku, taip įdomu. Aš ir įsivaizduoti negalėjau, kad pasaulyje atsirastų meistras, kuris pastatytų tokį aukštą bokštą. Ir kad jūs stovėjote pačioje bokšto viršūnėje! Gyvas! Ir jums nė truputėlio nesisuko galva. Kaip tik toji mintis... mane labiausiai ir svaigino.

SOLNESAS. Iš kur jūs taip gerai žinojote, kad man ne...

HILDĖ (*ryžtingai numodama ranka*). Ne, kur ten! Fui! Aš tą jauste jaučiau. Kitaip argi jūs būtumėt galėjęs ten stovėti ir dainuoti?

SOLNESAS (*žiūri į ją nusteбęs*). Dainuoti? Argi aš dainavau?

HILDĖ. Taip, žinoma, dainavote.

SOLNESAS (*purto galvą*). Aš kaip gyvas nesu dainavęs nė vienos gaidos.

HILDĖ. O tada dainavote. Rodėsi, lyg arfos gročių vėjyje.

SOLNESAS (*susimąstęs*). Kažkaip keista.

HILDĖ (*valandėlę tyli, paskui žvelgia į ją ir sako prislopintu balsu*). Bet paskui, po to, įvyko visų svarbiausia.

SOLNESAS. Visų svarbiausia?

HILDĖ (*iš susijaudinimo virpančiu balsu, gyvai*). Na, man rodos, jūs ir pats viską gerai prisimenatė!

SOLNESAS. O vis dėlto priminkite.

HILDĖ. Argi neprisimenate, kad miesto salėje jums buvo suruoštos iškilmingos vaisės?

SOLNESAS. Prisimenu. Tikriausiai tą pačią dieną, nes kitą rytą aš išvažiavau.

HILDĖ. O vakarienės jūs buvote pakviestas į mūsų namus.

SOLNESAS. Iš tikrųjų, freken Vangel. Nuostabu, kaip puikiai jūs atsimenate visas smulkmenas.

HILDĖ. Smulkmenos! Nieko sau! Gal sakysite, jog smulkmena ir tai, kad, jums įėjus, aš buvau kambaryje viena?

SOLNESAS. Ar iš tikrųjų?

HILDĖ (*nekreipdama dėmesio į jo klausimą*). Tada jūs nevedinote manęs velniūkščiu.

SOLNESAS. Ne, tikriausiai nevedinau.

HILDĖ. Jūs pasakėte, kad su balta suknele aš nuostabiai graži. Kad aš atrodau lyg maža princesė.

SOLNESAS. Ir tas tikriausiai tiesa, freken Vangel. O be to... tą dieną man buvo taip lengva ir gera...

HILDĖ. O paskui jūs pasakėte, kad, kai aš užaugsiu didelė, turėsiu būti jūsų princesė.

SOLNESAS (*susijuokia*). Ajajai, ar aš ir tą pasakiau?

HILDĖ. Taigi, pasakėte. O kai aš paklausiau, ar ilgai man reikės laukti, jūs atsakėte, kad atvyksite po dešimties metų ir, pasivertęs troliu, pagrobsite mane. Nusi-gabensite Ispanijon ar šiaip kur. Ir ten pažadėjote nu-pirkti man karalystę.

SOLNESAS (*juokdamasis*). Taigi, po sočių pietų niekas nenori būti šykštuolis. Bet argi aš iš tiesų taip kalbėjau?

HILDĖ (*tyliai juokiasi*). Jūs net pasakėte, kaip toji karalystė vadinsis.

SOLNESAS. Nagi?

HILDĖ. Ji vadinsis Apelsinijos karalystė, pasakėte jūs.

SOLNESAS. Na, iš tiesų apetitą žadinantis vardas.

HILDĖ. Ne, jis man nepatiko. Mat, juo tarsis norėjote mane paerzinti...

SOLNESAS. Bet apie tai negalėjo būti nė kalbos.

HILDĖ. Ne. Negalėjo. Sprendžiant iš to, ką jūs pasakui padarėte...

SOLNESAS. O ką gi aš dar padariau?

HILDĖ. Na, betrūko, kad jūs ir tai užmirštumėte! Man rodos, tokius dalykus reikėtų prisiminti.

SOLNESAS. Taip, taip, tik truputėlį man priminkite, ir aš galbūt... Na?

HILDĖ (*įdėmiai žiūri į jį*). Jūs apkabinote mane ir pabučiavote, statytojau Solnesai.

SOLNESAS (*atsistoja, net išsižiojęs iš nustebimo*). Aš taip padariau?

HILDĖ. Aha, taip! Jūs apkabinote mane abiem rankom, atlošėte man galvą ir pabučiavote mane. Daug kartų.

SOLNESAS. Bet, brangiausioji freken Vangell..

HILDĖ (*atsistoja*). Tikriausiai jūs nebandysite išsiginti?

SOLNESAS. Nieku gyvu negalėjo taip būti!

HILDĖ (*žiūri į jį su pašalpa*). Na ką gi. (*Nusigręžia, iš lėto eina prie krosnies ir ten sustoja, atsukusi nugarą į Solnesą, nejudėdama, susidėjusi rankas ant nugaros*)
Neilga pauzė

SOLNESAS (*atsargiai artinasi prie jos*). Freken Vangel?.. (*Hildė stovi nejudėdama ir tyli*) Nestovėkite tar tum akmeninis stulpas. Tai, ką jūs pasakojote, tikriausiai kada nors sapnavote. (*Paliečia jos ranką*) Klausykite...

Hildė nekantriai trūkteli ranką

(Lyg staiga kažką sugalvojęs) O gal čia!.. Palaukite!.. Matote, čia slypi kažkas gilesnio!

Hildė stovi nejudėdama

(Prislopintu balsu, bet primygtinai) Tikriausiai aš apie visa tai galvojau. Tikriausiai norėjau viso to, troškau, siekiau. Ir štai... Ar negalima visko taip paaiškinti?

Hildė vis tyli

(Nekantriai) Na taip, taip, velniai rautų. Vadinasi, aš iš tiesų taip pasielgiau!

HILDĖ *(truputį pasuka galvą, bet nežiūri į jį)*. Vadinasi, jūs prisipažįstate?

SOLNESAS. Taip, viską, ką tik norite.

HILDĖ. Kad jūs apkabinote mane?

SOLNESAS. Taip!

HILDĖ. Ir atlošėte man galvą?

SOLNESAS. Taip, labai smarkiai.

HILDĖ. Ir pabučiavote mane?

SOLNESAS. Taip, pabučiavau.

HILDĖ. Daug kartų?

SOLNESAS. Kiek tik jums patinka.

HILDĖ *(greitai atsigręžia į jį, akys spindi iš džiaugsmo)*. Na, matote, pagaliau aš išviliojau iš jūsų prisipažinimą!

SOLNESAS *(nejučiomis ima šypsotis)*. Tik pamanykit. Ir kaip aš galėjau užmiršti.

HILDĖ *(vėl kiek paniurusi, eina tolyn nuo jo)*. Ak, jūs tikriausiai daugelį esate bučiavęs.

SOLNESAS. Ne, negalvokite apie mane taip.

Hildė sėdasi į fotelį. Solnesas stovi, atsirėmęs į supamąją kėdę, ir stebi Hildę

Freken Vangel?

HILDĖ. Ką?

SOLNESAS. O kas gi buvo toliau? Kuo baigėsi visa tai... mums su jumis?

HILDĖ. Nieko daugiau ir nebuvo. Jūs tą gerai žinote. Į kambarį atėjo daugiau žmonių ir... viskas!

SOLNESAS. Taip, tiesa! Atėjo kiti. O aš ir t a i bubau užmiršęs.

HILDĖ. Ak, jūs niečnieko neužmiršote. Jūs tik truputį gėdijatės. Tokių dalykų, man rodos, niekas neužmiršta.

SOLNESAS. Taip, rodos.

HILDĖ (*vėl pagyvėjusi, žvelgia į jį*). Gal jūs užmiršot ir kurią dieną viskas įvyko?

SOLNESAS. Kurią dieną?..

HILDĖ. Taip, kurią dieną jūs iškėlėte vainiką ant bokšto? Na? Greitai sakykit!

SOLNESAS. Hm... dieną aš pamiršau, kaip mane gyvą matot. Tiktai žinau, kad tas buvo prieš dešimtį metų. Jau rudenio.

HILDĖ (*iš lėto linguoja galvą*). Tai buvo prieš dešimtį metų. Rugsėjo devynioliktą dieną.

SOLNESAS. Taip, taip, labai galimas daiktas. Vadinasi, jūs ir to nepamiršotel (*Nutyla*) Betgi palaukite!.. Juk ir šiandien rugsėjo devyniolikta.

HILDĖ. Taip, žinoma. Dešimt metų prabėgo. O jūs neatėjote, kaip buvote žadėjęs.

SOLNESAS. Buvau žadėjęs? Jūs norite pasakyti, kaip jus buvau gąsdinęs?

HILDĖ. Man rodos, visai nebuvo ko išsigąsti.

SOLNESAS. Na, gal paerzinau jus truputį...

HILDĒ. Jūs tik to norējote? Paerzinti mane?

SOLNESAS. Na, tada galbūt pajuokauti su jumis? Aš jau iš tiesų nebeprisimenu. Bet tikrai ko nors panašaus būta. Juk jūs tada buvote dar visiškai vaikas.

HILDĒ. Ak, gal jau ir nebebuvo visiškai vaikas — mažytė mergytė, kaip jums atrodo.

SOLNESAS (*klausiamai žiūri į ją*). Ir jūs visą laiką rimtai manėte, kad aš sugrįšiu?

HILDĒ (*slėpdama šelmišką juoką*). Žinoma! Aš tik apie tai ir svajojau!

SOLNESAS. Kad grįšiu ir pagrobsiu jus?

HILDĒ. Taip, visiškai taip, kaip troliai.

SOLNESAS. Ir kad padarysiu jus princesę?

HILDĒ. Juk jūs žadėjote.

SOLNESAS. Ir kad dovanosiu jums karalystę?

HILDĒ (*pakelia akis į lubas*). O kodėl gi ne? Man ir nereikia paprastos, tikros karalystės.

SOLNESAS. Jums reikia ko nors panašaus, bet nė kiek ne prastesnio?

HILDĒ. Taip, bent jau ne prastesnio. (*Žvilgteli į jį*) Jeigu sugebėjęt pastatyti aukščiausią pasaulyje bažnyčios bokštą, tai ką jums reiškia surasti ką nors panašaus į karalystę, galvojau sau.

SOLNESAS (*kraipo galvą*). Negaliu jūsų aiškiai perprasti, freken Vangel.

HILDĒ. Negalite perprasti? O man viskas atrodo taip paprasta.

SOLNESAS. Negaliu suprasti, ar jūs iš tikro taip galvojate, kaip čia kalbate, ar tiesiog juokus krečiate...

HILDĒ (*šypsosi*). Gal ir aš jus tiktai erzinu?

SOLNESAS. Taigi, erzinate mus abu. (*Žvilgteli į ją*) Ar jūs jau seniai žinote, kad aš vedęs?

HILDĒ. Taip, žinojau, visą laiką. O kodėl jūs klausiate?

SOLNESAS (*paskubomis*). Na, man tiesiog šiaip sau atėjo į galvą. (*Rimtai žiūri į ją ir prislopintu balsu klausia*) Ko jūs atvažiavote?

HILDĖ. Atsiimti savo karalystės. Juk atėjo laikas.

SOLNESAS (*nejučiomis susijuokia*). Na ir būdas jūsų!

HILDĖ (*linksmi*). Duokit šen mano karalystę! (*Beldžia pirštais į stalą*) Neškit ją ant stalo!

SOLNESAS (*pastumia supamąją kėdę arčiau ir atsisėda*). Kalbėkim rimtai. Ko jūs čia atvažiavote? Ką čia ketinate veikti?

HILDĖ. Pirmiausia apeisiu miestą ir apžiūrėsiu visa, ką jūs čia pastatėte.

SOLNESAS. Na, tada jums teks gerai pabėgioti.

HILDĖ. Taip, juk jūs daug daug pristatėte.

SOLNESAS. Taip, daug. Ypač paskutiniaisiais metais.

HILDĖ. Ir daug bažnyčių bokštų? Tokių aukštų aukštų?

SOLNESAS. Ne. Dabar aš jau nebestatau bokštų. Ir bažnyčių nebestatau.

HILDĖ. Tai ką gi statote?

SOLNESAS. Namus žmonėms.

HILDĖ (*susimąsčiusi*). O ar negalėtumėte ir žmonių namų statyti kaip nors panašiai... su bokštais?

SOLNESAS (*nustebęs*). Ką jūs norite pasakyti?

HILDĖ. Na, aš turiu galvoj veržimąsi aukštyn, į erdvę. Vėtrungę svaiginančiam aukšty.

SOLNESAS (*kiek pagalvojęs*). Keista, kad ir jūs apie tai kalbate. Kaip tik taip ir aš labai noriu statyti.

HILDĖ (*nekantriai*). Tai kodėl gi nestatote?

SOLNESAS (*purto galvą*). Todėl, kad žmonės nenori.

HILDĖ. Tik pamanykit! Nenori!

SOLNESAS (*atsikvėpęs*). Bet dabar aš statausi naujus namus. Kaip tik čia priešais.

HILDĖ. Sau?

SOLNESAS. Taip. Jie jau beveik baigti. Ir jie su bokštu.

HILDĖ. Ar jis aukštas?

SOLNESAS. Taip.

HILDĖ. Labai aukštas?

SOLNESAS. Žmonės, žinoma, sakys, kad per aukštas gyvenamajam namui.

HILDĖ. Tą bokštą aš apžiūrėsiu rytoj iš pat ryto.

SOLNESAS (*sėdi, pasirėmęs ranka smakrą, ir žiūri į ją įsmeigęs akis*). Sakykite, freken Vangel, kuo jūs vardu?

HILDĖ. Hildė.

SOLNESAS (*kaip pirma*). Hildė? Taip?

HILDĖ. Jūs neprisimenate? Juk pats vadinote mane Hilde. Tą dieną, kai taip netinkamai elgėtės?

SOLNESAS. Vadinau jus vardu?

HILDĖ. Bet tada jūs vadinote mane Hildute. O tas man nepatiko.

SOLNESAS. Nepatiko, freken Hilde?

HILDĖ. Ne. Tokiu momentu ne. Tarp kitko... „princesė Hildė“... man atrodo, visai neblogai skamba.

SOLNESAS. Taip, žinoma. Princesė Hildė iš... iš... O kaipgi turėjo vadintis karalystė?

HILDĖ. Et, nereikia! Apie tą kvailą karalystę aš ir girdėti nenoriu. Aš trokštu visai kitos!

SOLNESAS (*atsilošia kėdėje ir žiūri, nenuleisdamas akių nuo Hildės*). Argi ne keista?.. Juo daugiau dabar apie tai galvoju, juo labiau man rodosi, kad aš visus tuos metus kankinausi dėl... hm...

HILDĖ. Dėl ko?

SOLNESAS. Norėjau prisiminti kažką anksčiau išgyventa, kas man atrodė jau pamiršta. Ir niekaip neprišiminiau.

HILDĖ. Jums reikėjo užsimegzti mazgą, statytojau.

SOLNESAS. Tada būčiau sukęs galvą, ką galėtų reikšti tas mazgas.

HILDĖ. Taip, yra pasaulyje ir t o k i ū trolių.

SOLNESAS (*iš lėto keliasi*). Labai gerai, kad jūs kaip tik dabar pas mane atkeliavote?

HILDĖ (*įdėmiai žiūri į jį*). Gerai?

SOLNESAS. Aš jaučiuosi toks vienišas, bejėgis. Mano padėtis atrodė beviltiška. (*Tyliau*) Pasakysiu jums kaip paslaptį — aš ėmiau bijoti... beprotiškai bijoti jaunystės.

HILDĖ (*numoja ranka*). Cha, būta ko bijoti! Jaunystės?

SOLNESAS. Taip, taip, jaunystės. Todėl ir sėdėjau užsidaręs ir užsirakinęs visas duris. (*Paslapčiomis*) Įsivaizduokite, kad jaunystė ateis čia ir ims daužyti į duris! Įsilauš į mano namus!

HILDĖ. Man rodos, jūs kaip tik turėtumėte išeiti ir atidaryti jaunystei duris.

SOLNESAS. Ką? Atidaryti?

HILDĖ. Taip. Kad jaunystė galėtų įeiti pas jus. Kaip viešnia.

SOLNESAS. Ne, ne, ne! Jaunystė — tai atpildas. Ji ateina, skelbdama perversmą. Tartum su nauja vėliava.

HILDĖ (*atsistoja, žiūri į jį, jos lūpų kampučiai virpa*). Ar a š galiu būti jums naudinga, statytojau?

SOLNESAS. Taip, dabar, žinoma, galite! Juk jūs ateinate, man rodos, tartum su nauja vėliava. Vadinas, jaunystė prieš jaunystę!..

Pro prieškambario duris įeina daktaras Herdalas

DAKTARAS HERDALAS. Na, jūs su freken vis dar čia?

SOLNESAS. Taip. Mudu turėjome apie daug ką pasišnekėti.

HILDĖ. Apie senus ir naujus reikalus.

SOLNESAS. Štai kaip?

HILDĖ. Buvo be galo įdomu. Statytojas Solnesas turi nuostabią atmintį. Tučtuojau prisimena net ir pačias menkiausias smulkmenas.

Pro duris dešinėje įeina fru Solnes

FRU SOLNES. Na, freken Vangel, kambarys jums jau paruoštas.

HILDĖ. O, kokia jūs gera!

SOLNESAS (*žmonai*). Vaikų kambarys?

FRU SOLNES. Taip. Vidurinis. Bet pirmiausia turbūt sėsime prie stalo.

SOLNESAS (*linkteli Hildei*). Hildė miegos vaikų kambaryje.

FRU SOLNES (*žiūri į ją nustebusi*). Hildė?

SOLNESAS. Taip, freken Vangel vardas Hildė. Aš pažinojau ją, kai ji dar buvo maža mergytė.

FRU SOLNES. Ką tu sakai, Halvardai? Nagi prašom. Vakarienė jau ant stalo. (*Įsikimba daktarui Herdalui į parankę ir išeina su juo pro duris dešinėje*)

HILDĖ (*paskubomis rinkdama savo kelionės reikmenis, tyliai ir greitai Solnesui*). Ar jūs tiesą pasakėte? Ar aš iš tikrųjų galiu būti jums reikalinga?

SOLNESAS (*paima iš jos daiktus*). Jūsų man visų labiausiai ir reikėjo.

HILDĖ (*žiūri į jį su linksma nuostaba akyse ir net
pliaukšteli rankomis*). Ak, kaip visa tai puikul..

SOLNESAS (*suklusęs*). Kas?..

HILDĖ. Vadinasi, aš gaunu karalystę!

SOLNESAS (*nejučiomis*). Hilde!..

HILDĖ (*iš susijaudinimo virpančiais lūpų kampu-
čiais*). Aš norėjau pasakyti — beveik gaunu. (*Išeina
į dešinę. Solnesas seka jai iš paskos*)

ANTRASIS VEIKSMAS

Nedidelis gražiai apstatytas salonas statytojo Solneso namuose. Galinėje sienoje stiklinės durys į verandą ir sodą. Dešinėje — nupjautas kampas su erkeriu, kuriame matyti gėlėmis nustatytos lentynėlės ir didelis langas. Toks pat kampas ir kairėje, jame — slaptos durelės. Abiejose šoninėse sienose — paprastos durys. Priekyje dešinėje — konsolė su dideliu veidrodžiu. Visur daug gėlių, vazonų. Priekyje kairėje — sofa, stalas ir kėdės. Toliau knygų spinta. Priešais erkerį — mažas staliukas ir keletas kėdžių

Rytas. Prie mažojo staliuko, atsivertęs Ragnarą aplanką, sėdi statytojas Solnesas. Jis sklaido brėžinius, kai kuriuos žiūri atidžiau. Fru Solnes su mažu laistytuvėliu rankose tyliai triūšia apie gėles. Ji ir dabar apsirengusi juodais rūbais. Jos skrybėlaitė, apsiaustas ir skėtis guli ant kėdės prie veidrodžio. Solnesas retkarčiais nepastebimai seka ją akimis. Abu tyli

Pro duris kairėje tyliai įslenka Kaja Fosli

SOLNESAS (*pasuka galvą, abejingu balsu*). A, čia jū s?

KAJA. Norėjau tik pasakyti, kad aš atėjau.

SOLNESAS. Gerai, gerai. O Ragnaras irgi atėjo?

KAJA. Dar ne. Laukia daktaro. Bet žadėjo ateiti kiek vėliau, sužinoti...

SOLNESAS. O kaip senis šiandien?

KAJA. Blogai. Jis labai atsiprašo, kad visą dieną, matyt, turės išgulėti lovoje.

SOLNESAS. Čia nieko pikta. Tegul paguli. O jūs imkitės darbo.

KAJA. Gerai. *(Prie durų stabteli)* Gal pakalbėsite su Ragnarū, kai jis ateis?

SOLNESAS. Ne, neturiu jam ko pasakyti.

K a j a išeina pro duris kairėje. Solnesas toliau sklaido brėžinius

FRU SOLNES *(laistydama gėles)*. Ko gera, jis irgi gali numirti.

SOLNESAS *(pažvelgia į ją)*. Jis irgi? O kas dar?

FRU SOLNES *(neatsakydama jam)*. Taip, taip, senojo Bruviko dienos, matyt, jau suskaitytos, Halvardai. Pats pamatysi.

SOLNESAS. Alina, ar nereikėtų tau truputį pasi-vaikščioti?

FRU SOLNES. Taip, iš tikrųjų reikėtų. *(Toliau tvarko gėles)*

SOLNESAS *(pasilenkęs prie brėžinių)*. Ar ji dar miega?

FRU SOLNES *(žiūri į jį)*. Tau vis neišeina iš galvos freken Vangel?

SOLNESAS *(abejingai)*. Aš tik šiaip sau prisiminiau.

FRU SOLNES. Freken Vangel seniai atsikėlusi.

SOLNESAS. Tikrai?

FRU SOLNES. Kai buvau pas ją įėjusi, ji jau tvarkėsi drabužius. *(Prieina prie veidrodžio, iš lėto dedasi skrybėlaitę)*

SOLNESAS (*kiek patylėjęs*). Vis dėlto mums praver-
tė vienas vaikų kambarys, Alina.

FRU SOLNES. Taip, praverė.

SOLNESAS. Man rodos, geriau taip, negu laikyti
juos tuščius.

FRU SOLNES. Toji tuštuma tikrai baisi. Čia tavo
teisybė.

SOLNESAS (*užverčia aplanką, atsistoja, eina artyn*).
Pamatysi, Alina, netrukus ir mes lengviau atsikvėpsime.
Daug jaučiau, linksmiau gyvensim. Ypač tu.

FRU SOLNES. Netrukus?

SOLNESAS. Taip, tikėk manim, Alina..

FRU SOLNES. Tu manai... dėl to, kad j i čia atva-
žiavo?

SOLNESAS (*tvardydamasis*). Ne, ne, aš turiu galvo-
je, kad bus lengviau... kai persikelsime į naujuosius
namus.

FRU SOLNES (*ima apsiaustą*). Tu tiki, Halvardai, kad
t a d a pasidarys geriau?

SOLNESAS. Aš esu tikras. Manau, kad ir tau taip
atrodo?

FRU SOLNES. Aš ničnieko nesitikiu iš tų naujųjų
namų.

SOLNESAS (*nusiminęs*). Man iš tiesų skaudu tai gir-
dėti. Juk visų pirma dėl tavęs aš juos stačiau. (*Nori pa-
dėti jai apsivilkti*)

FRU SOLNES (*nesileidžia padedama*). Iš tikrųjų tu
per daug stengiesi dėl manęs.

SOLNESAS (*kiek susierzinęs*). Ne, ne, nesakyk to,
Alina! Tokių dalykų aš negaliu klausytis iš tavo lūpų!

FRU SOLNES. Na, tada aš nebesakysiu, Halvardai.

SOLNESAS. O aš sakiau ir sakysiu. Pamatysi, kaip
gera bus tau naujuosiuose namuose.

FRU SOLNES. Dieve brangiausias... Bus gera m a n i..

SOLNESAS (*su įkarščiu*). Taip, taip, taip! Gali neabejoti! Ten daug kas, labai daug kas primins tau gimtuosius namus...

FRU SOLNES. Mano tėvų namus... Kurie sudegė iki pat pamatų.

SOLNESAS (*prislopintu balsu*). Taip, taip, vargšele Alina. Tau tai buvo be galo skaudus smūgis.

FRU SOLNES (*neištverusi, gailiu balsu*). Gali statyti kiek tik tai nori, Halvardai, man tu niekad neatstatysi gimtųjų namų.

SOLNESAS (*vaikšto po kambarį*). Dieve brangiausias, nebekalbėkime apie tai.

FRU SOLNES. Juk mes niekad ir nekalbame. Tu visada vengi šitų kalbų...

SOLNESAS (*staiga sustoja, žiūri į ją*). Vengiu? Kodėl gi turėčiau vengti? Kodėl?

FRU SOLNES. Ak Halvardai, aš tave puikiai suprantu. Tu gailiesi manęs. Ir nori mane pateisinti. Kaip išmąnydamas.

SOLNESAS (*nustebęs*). T a v e? Tu kalbi apie save e... apie save pačią, Alina!

FRU SOLNES. Taip, žinoma, apie save.

SOLNESAS (*nejučiomis, pats sau*). Dar ir tas!

FRU SOLNES. Dėl tų senųjų namų, na ką gi, kas įvyko, tai įvyko. Viešpatie, jeigu jau buvo lemta atsitikti nelaimei...

SOLNESAS. Taip, iš tiesų. Kaip sakoma, nuo nelaimės nepabėgsi.

FRU SOLNES. Betgi tos siaubingos gaisro pasekmės!.. Štai kas baisiausia! Štai!

SOLNESAS (*griežtai*). Nereikia apie tai galvoti, Alina!

FRU SOLNES. Lengva pasakyti! Kaip tik apie tai aš nuolat turiu galvoti. Ir noriu vieną kartą išsikalbėti.

Mat, jaučiu, kad ilgiau nebegalėsiu ištvirti! Ir kad niekada negalėsiu sau atleisti..

SOLNESAS (*pasibaisėjęs*). Tu... sau!

FRU SOLNES. Taip, nes aš turėjau dvigubą pareigą. Pareigą tau ir pareigą mažieliams. Man reikėjo valdytis, būti tvirtai. Nepasiduoti baimei. Nepasiduoti skausmui dėl sudegusių namų. (*Grąžo rankas*) Ak, kad aš būčiau pajėgusi, Halvardai!

SOLNESAS (*prieina artyn, tyliai, sujaudintu balsu*). Alina, prižadėk man, kad niekada apie tai nebegalvosi. Prižadėk man, prižadėk!

FRU SOLNES. Dieve! Prižadėti! Galima daug ką prižadėti, o kas iš to...

SOLNESAS (*vaikšto po kambarį sunėręs rankas*). Kokia baisi neviltis! Jokio spindulėlio! Jokios prošvaistės mūsų namuose!

FRU SOLNES. Argi čia namai, Halvardai?

SOLNESAS. Ne, ne, čia tavo tiesa. (*Liūdnei*) Dievas žino, gal tu ir teisybę sakai. Gal ir naujuosiuose namuose mums nebus geriau.

FRU SOLNES. Niekada nebus geriau. Tas pat ir čia, ir t e n. Taip pat tuščia. Taip pat nyku.

SOLNESAS (*karštai*). Tada kuriems galams mes juos pasistatėme? Ar gali man paaiškinti?

FRU SOLNES. Ne, tu pats turi tai paaiškinti.

SOLNESAS (*įtariai žvilgčioja į ją*). Ką tu nori pasakyti, Alina?

FRU SOLNES. Ką aš noriu pasakyti?

SOLNESAS. Taip, velniai griebtų!.. Tu kalbi taip keistai! Lyg turėdama kokių slapčių minčių.

FRU SOLNES. Ne, neturiu, būk tikras...

SOLNESAS (*eina prie jos artyn*). Širdingai dėkui. Ką žinau, tą žinau. Juk aš ne aklas ir ne kurčias, Alina. Patikėk!

FRU SOLNES. Bet kas gi yra? Apie ką tu kalbi?

SOLNESAS (*sustoja prieš ją*). Argi tu neieškai slap-
tos, klastingos prasmės pačiuose nekalčiausiuose mano
žodžiuose?

FRU SOLNES. A š? A š ieškau?

SOLNESAS (*juokiasi*). Cha cha cha! Juk ir aišku,
Alina! Jeigu reikia plūktis su ligoniu vyru...

FRU SOLNES (*išsigandusi*). Su ligoniu? Tu sergi,
Halvardai?

SOLNESAS (*nesitvardydamas*). Na, tai su puspročiu! I
su pamišėliu! Vadink mane, kaip nori.

FRU SOLNES (*grabalioja kėdės atlošą, sėdasi*). Hal-
vardai... dėl dievo...

SOLNESAS. Bet judu klystate, judu abu klystate. Ir
tu, ir tavo daktaras. Aš ne toks. (*Vaikšto po kambarį.*
Fru Solnes baimingai lydi jį akimis. Paskui jis prieina
prie jos. Ramiai) Iš tikrųjų man nieko nėra.

FRU SOLNES. Na matai! Bet kas gi atsitiko?

SOLNESAS. Kartais aš tiesiog gniūžtu nuo tos be-
galinės skolos.

FRU SOLNES. Skolos? Bet juk tu niekam neskolin-
gas, Halvardai!

SOLNESAS (*tyliai, susijaudinęs*). Aš labai skolingas
ir kaltas tau... tau... tau, Alina.

FRU SOLNES (*iš lėto atsistoja*). Ką visa tai reiškia?
Tučtuojau pasakyk.

SOLNESAS. Nieko nereiškia! Aš tau niekada nepa-
dariau nieko bloga. Bent jau iš piktos valios, tyčia. Ir
vis dėlto jaučiu, kaip mane slegia ir gniuždo nepakelia-
ma kaltė.

FRU SOLNES. Kaltė m a n?

SOLNESAS. Visų pirma tau.

FRU SOLNES. Vadinasi, tu vis dėlto sergi, Halvardai.

SOLNESAS (*niūriai*). Galbūt. Arba kas nors panašaus. (*Žiūri į duris dešinėje, kurios atsiveria*) Aha! Darosi šviesiau!

Įeina Hildė Vangel. Ji šiek tiek pakeitusi savo aprangą. Sijonas jau nebe pakaišytas, o nuleistas

HILDĖ. Labas rytas, statytojau!

SOLNESAS (*linkteli*). Kaip išsimiegojote?

HILDĖ. Nuostabiai, puikiai! Tartum lopšyje. Ak... gulėjau, ražiausi lyg... lyg princesė!

SOLNESAS (*šypteli*). Vadinasi, linksma, žvali.

HILDĖ. Reikia manyti.

SOLNESAS. Gal net sapnavote?

HILDĖ. Taip. Tik sapnas buvo baisus.

SOLNESAS. Iš tikrųjų?

HILDĖ. Taip, sapnavau, kad kritau nuo baisiai aukštos ir stačios uolos. Ar jums nepasitaiko panašiai susapnuoti?

SOLNESAS. Pasitaiko... kartais...

HILDĖ. Labai keistas jausmas, kai taip sau krinti, krinti...

SOLNESAS. Man rodos, tartum apima ledinis šaltis.

HILDĖ. O jeigu ilgai krintate, ar jūs pariečiate kojas?

SOLNESAS. Taip, kiek tik galiu.

HILDĖ. Ir aš.

FRU SOLNES (*ima skėti*). Dabar, Halvardai, aš eisiu į miestą. (*Hildei*) Pažiūrėsiu, gal rasiu ką nors jums reikalinga.

HILDĖ (*norėdama ją apkabinti*). Ak brangioji, žavioji fru Solnes! Jūs iš tiesų per daug gera...

FRU SOLNES (*nesileidžia apkabinama, pasitraukia*). O ne, ką jūs. Juk tai mano pareiga. Todėl aš viską mieilai darau.

HILDĖ (*apmaudžiai, papūtusi lūpas*). Man rodos, ir taip galiu išeiti į gatvę — juk dailiai susitvarkiau. Argi ne?

FRU SOLNES. Atvirai kalbant, vienas kitas gali ir pasižiūrėti į jus atsigręžęs.

HILDĖ (*su panieka*). Cha! O daugiau nieko! Tai dar įdomiau.

SOLNESAS (*slėpdamas susierzinimą*). Taip, taip, bet, matote, žmonės gali pamanyti, kad jūs i r g i pamišusi.

HILDĖ. Aš irgi pamišusi? Argi mieste tiek daug pamišėlių?

SOLNESAS (*rodo pirštu sau į kaktą*). Štai čia matote vieną iš jų.

HILDĖ. J ū s, statytojau?

FRU SOLNES. Ak! Mielasis Halvardai!

SOLNESAS. Jūs dar nieko nepastebėjote?

HILDĖ. Ne, nieko nepastebėjau. (*Galvoja, paskui susijuokia*) Nors vieną dalyką galbūt...

SOLNESAS. Na, Alina, matai?

FRU SOLNES. O kas gi tas vienas dalykas, freken Vangel?

HILDĖ. To aš nepasakysiu.

SOLNESAS. Kodėl gi, pasakykit!

HILDĖ. Ne, t o k i a pamišusi aš dar nesu.

FRU SOLNES. Kai judu su freken Vangel liksite vieni, ji tau viską papasakos, Halvardai.

SOLNESAS. Tu taip manai?

FRU SOLNES. Žinoma, žinoma. Judu iš seno gerai pažįstami. Kaip sakei, dar nuo tada, kai ji buvo visai vaikas. (*Išeina pro duris kairėje*)

HILDĖ (*kiek palaukusi*). Jūsų žmona, atrodo, tiesiog negali manęs pakešti?

SOLNESAS. Ar jūs ką nors pastebėjote?

HILDĖ. O jūs pats nieko nepastebėjote?

SOLNESAS (*išsisukinėdamas*). Alina pastaraisiais metais labai vengia žmonių.

HILDĖ. Ji dar ir žmonių vengia?

SOLNESAS. Bet jeigu jūs ją geriau pažintumėte... Taip, ji labai maloni... paslaugi... ir iš esmės geros širdies...

HILDĖ (*nekantriai*). Bet jeigu ji tokia gera, kaip ji galėjo taip kalbėti apie savo pareigą?

SOLNESAS. Apie pareigą?

HILDĖ. Taip. Ji sakė eisianti į miestą ko nors man nupirkti. Tai esanti jos pareiga. Negaliu pakešti to bjauraus, šlykštaus žodžio!

SOLNESAS. Kodėl gi?

HILDĖ. Todėl, kad jis toks šaltas ir dygus. Pareiga, pareiga, pareiga. Ar jums neatrodo, kad šis žodis tiesiog daigyte daigo žmogų?

SOLNESAS. Hm... niekada apie tai daug negalvojau.

HILDĖ. Ir vis dėlto! O jeigu ji tokia maloni, kaip jūs sakote, tai kodėl gi ji taip kalba?

SOLNESAS. Bet po galais, ką ji galėjo daugiau pasakyti?

HILDĖ. Galėjo pasakyti, jog viską daro dėl to, kad baisiai mane myli. Galėjo pasakyti kaip nors panašiai. Kaip nors šiltai, nuoširdžiai, suprantate.

SOLNESAS (*žiūri į ją*). Štai ko jūs norėtumėte.

HILDĖ. Taip, kaip tik to. (*Valkšto po kambarį, sustoja prie knygų spintos, žiūri į knygas*) Jūs turite labai daug knygų.

SOLNESAS. Taip, nemaža susirinko.

HILDĖ. Ir jūs visas jas skaitote?

SOLNESAS. Anksčiau bandžiau skaityti. O jūs skaitote?

HILDĖ. O ne! Dabar jau ničnieko nebeskaitysiu. Juk vis tiek negaliu rasti jokio sąryšio.

SOLNESAS. Lygiai taip pat ir aš negaliu.

HILDĖ (*vaikšto po kambarį, sustoja prie staliuko, atsisiverčia aplanką, sklaido*). Ar čia viską jūs braižėte?

SOLNESAS. Ne, ne aš, o vienas jaunas vyras, kuris dirba pas mane pagalbininku.

HILDĖ. Jūs pats jį mokėte?

SOLNESAS. Na, šį tą jis tikriausiai išmoko ir iš manęs.

HILDĖ (*sėdasi*). Jis turbūt labai gabus? (*Žiūrinėja brėžinį*) Tiesa?

SOLNESAS. Nieko, šiaip sau. Dirbti pas mane jam užtenka gabumų...

HILDĖ. O vis dėlto! Jis tikriausiai nepaprastai gabus?

SOLNESAS. Ar tas matyti iš brėžinių?

HILDĖ. Ak, čia kažkokia keverzonė! Bet jeigu jis — j ū s ū mokinsys, tada, žinoma...

SOLNESAS. Na, kai dėl mano mokinių... Daugelis čia pas mane mokėsi. Bet ne kažin kas iš jų išėjo.

HILDĖ (*žiūri į jį, linguodama galvą*). Kaip mane gyvą matot, aš niekad negalvojau, kad jūs toks kvailas.

SOLNESAS. Kvailas? Jums atrodo, kad aš labai kvailas?

HILDĖ. Taip, iš tikrųjų. Jeigu jūs plūkiatės ir mokote visus tuos geltonsnapius, tai...

SOLNESAS (*nustemba*). Na? O kodėl gi ne?

HILDĖ (*atsistoja, pusiau rimtai, pusiau juokaudama*). Ech statytojau! Kuriems galams visa tai? Tik jūs turite teisę statyti — daugiau niekas, tik jūs vienas. Viską turėtumėte daryti pats. Štai kaip!

SOLNESAS (*nejučiomis*). Hilde!..

HILDĖ. Na?

SOLNESAS. Sakykite, maldauju, kaip jums atėjo į galvą tokia mintis?

HILDĖ. Argi aš taip kvailai kalbu?

SOLNESAS. Ne, ne todėl. Bet dabar aš jums noriu kai ką pasakyti.

HILDĖ. Na, ką?

SOLNESAS. Kad ir aš pats... be perstojo... tyloje ir vienvienėje... galvojau lygiai tą patį.

HILDĖ. Man atrodo, kad kitaip ir būti negali.

SOLNESAS (*žiūri į ją tiriamu žvilgsniu*). Ir tą jūs, ko gera, jau pastebėjote?

HILDĖ. Na, kol kas nieko nepastebėjau.

SOLNESAS. Bet neseniai... jūs sakėte... kad man, na, truputį trūksta? Kažkokia prasme?..

HILDĖ. O, tada aš turėjau galvoje visai ką kita.

SOLNESAS. O ką gi?

HILDĖ. Argi jums ne vis tiek, statytojau?

SOLNESAS (*vaikšto po kambarį*). Ką gi — kaip norite. (*Sustoja prie erkerio*) Eikškit, aš jums kai ką parodysiu.

HILDĖ (*prieina*). Ką?

SOLNESAS. Matote... tenai sode?..

HILDĖ. Taip.

SOLNESAS (*rodo*). Ten, prie to didžiojo akmenyno...

HILDĖ. Naujasis namas?

SOLNESAS. Dar tebestatomas, taip. Beveik jau ir baigtas.

HILDĖ. Prie jo, man rodos, pastatytas labai aukštas bokštas.

SOLNESAS. Pastoliai dar nenuardyti.

HILDĖ. Ten jūsų naujasis namas?

SOLNESAS. Taip.

HILDĖ. Namas, į kurį jūs greitai kelsitės?

SOLNESAS. Taip.

HILDĖ (*žiūri į jį*). Ar ir tame name įrengti vaikų kambariai?

SOLNESAS. Trys, kaip ir čia.

HILDĖ. O vaikų neturite?

SOLNESAS. Ir nebeturėsime.

HILDĖ (*šypsosi*). Argi čia ne taip yra, kaip aš sakiau?..

SOLNESAS. Kaip?

HILDĖ. Kad jūs, na... truputį pamišęs...

SOLNESAS. Vadinasi, jūs tai turėjote galvoje?

HILDĖ. Taip, visus tuos tuščius vaikų kambarius, kurių viename aš miegojau.

SOLNESAS (*pakuždomis*). Mudu su Alina... turėjome vaikų.

HILDĖ (*įtemptai žiūri į jį*). Turėjote!..

SOLNESAS. Du mažus berniukus. Abu vieno amžiaus.

HILDĖ. Vadinasi, dvynius.

SOLNESAS. Taip, dvynius. Tas buvo prieš vienuoliką ar dvyliką metų.

HILDĖ (*atsargiai*). Ir abu, vadinasi?.. Jūs jų jau nebeturite?

SOLNESAS (*tyliai, susijaudinęs*). Jie tegyveno trejetą savačių. O gal dar mažiau... (*Nesitvardydamas*) Ak Hilde, kaip gerai, kad jūs atvažiavote! Pagaliau aš radau žmogų, su kuriuo galiu apie viską išsikalbėti!

HILDĖ. O argi jūs negalite... su ja?

SOLNESAS. Ne, apie tai negaliu. Taip, kaip aš noriu ir turiu išsikalbėti. (*Prisilėgtu balsu*) Ir apie daugelį kitų dalykų.

HILDĖ (*prislopintu balsu*). Ar tik tą jūs turėjote galvoje, kai sakėte, kad aš jums reikalinga?

SOLNESAS. Visų pirma turbūt tą. Bent jau vakar. O šiandien jau ir pats gerai nežinau... Eikškit, Hilde, atsisėskim. Sėskitės ant sofos, kad galėtumėte matyti sodą.

Hildė sėdasi sofos kamputyje

(Pristumia savo kėdę arčiau) Ar jūs norite išklaudyti manęs?

HILDĖ. Aš labai labai mielai pasėdėsiu ir paklausysiu jūsų žodžių.

SOLNESAS *(sėdasi)*. Tad aš jums viską ir papasakosiu.

HILDĖ. Dabar aš matau ir sodą, ir jus, statytojau. Pasakokit! Greičiau!

SOLNESAS *(rodo pro erkerio langą)*. Štai tenai, ant kalvos, kur matote naująjį namą...

HILDĖ. Taip.

SOLNESAS. Ten mudu su Alina gyvenome pirmaisiais metais. Ten stovėjo tada senas namas, kadaise jos motinos nuosavybė. Mes jį buvome paveldėję. O kartu ir didelį sodą.

HILDĖ. Ar tas namas irgi turėjo bokštą?

SOLNESAS. Nieko panašaus. Iš lauko jis atrodė kaip didžiulė bjauri, niūri medinė dėžė. Bet viduje buvo gana jauku ir malonu.

HILDĖ. Ir jūs nugriovėt tą seną laužą?

SOLNESAS. Ne. Jis sudegė.

HILDĖ. Visas iki pamatų?

SOLNESAS. Taip.

HILDĖ. Tai buvo didelė nelaimė?

SOLNESAS. Na, iš kurios pusės žiūrėsi. Kaip statytojas, aš po to gaisro iškilau...

HILDĖ. Na, bet...

SOLNESAS. Tada mums ką tik buvo gimę du berniukai...

HILDĖ. Ak taip, tuodu vargšeliai dvyniai.

SOLNESAS. Jie gimė tokie sveikučiai, stiprūs. Ir augo labai greitai. Atrodė, tiesiog čia pat, akyse.

HILDĖ. Kūdikiai pirmosiomis dienomis labai greitai auga.

SOLNESAS. Negalėdavau atsigrožėti, kai jie taip gulėdavo su Alina... visi kartu. Bet paskui, naktį, ištiko tas gaisras...

HILDĖ (*suklususi*). Kas gi atsitiko? Sakysit! Ar kas nors sudegė?

SOLNESAS. Ne. Visus pavyko išgelbėti, niekas nenukentėjo...

HILDĖ. Na, o paskui?

SOLNESAS. Alina buvo baisiai sukręsta. Gaisras, išgąstis, bėgimas iš namų galvotrūkčiais, be to, dar žvarbią, speiguotą naktį. Kaip gulėjo, taip visus ir išnešėm, ir ją, ir mažylius.

HILDĖ. Ir jie nebeištvėrė?

SOLNESAS. Ak, išverti jie ištvėrė. Bet Alina ėmė karščiuoti. Ir jai perdegė pienas. Mat, ji labai norėjo pati maitinti. Sakė, kad tai esanti jos pareiga. Ir abu mūsų berniukai... (*Suneria rankas*) Abu... Ak!..

HILDĖ. Jie to nebepakėlė.

SOLNESAS. Ne, to jie nebepakėlė. Taip mes jų ir netekome.

HILDĖ. Jums tai, žinoma, buvo labai skaudus smūgis.

SOLNESAS. Taip, skaudus. Bet žymiai skaudesnis Alinai. (*Gniaužia rankas, vos sulaikydamas įniršį*) Kaip šiame pasaulyje iš viso gali dėtis tokie dalykai! (*Trumpai ir tvirtai*) Nuo tos dienos, kai netekau vaikų, man praėjo noras statyti bažnyčias.

HILDĖ. Gal ir mūsų bažnyčios bokštą statėte nenoromis?

SOLNESAS. Nenoromis. Prisimenu, kaip buvo linkma ir gera, kai bokštas buvo baigtas.

HILDĖ. Ir aš prisimenu.

SOLNESAS. O dabar išvis nebestatau nei bažnyčių, nei bokštų.

HILDĖ (*linksi galva*). Tik namus žmonėms.

SOLNESAS. Namus žmonėms, Hilde.

HILDĖ. Bet namus jūs statote su aukštais bokštais ir špiliais.

SOLNESAS. Taip, daugiausia tokius. (*Su palengvėjimu*) Matote, jau sakiau — po to gaisro aš pasidariau garsus statytojas.

HILDĖ. Kodėl jūs nesivadinate architektu, kaip kiti?

SOLNESAS. Nesu iš pagrindų mokėsis. Ką moku, daugiausia išmokau ir atradau pats.

HILDĖ. Bet iškilti jums vis dėlto pavyko, statytojau.

SOLNESAS. Taip, po gaisro. Beveik visą sodą išdalinau į sklypus viloms. Ir galėjau ten statyti taip, kaip norėjau. Nuo tada viskas ėmė eitis kaip sviestu patepta.

HILDĖ (*tiriamu žvilgsniu žiūri į jį*). Be abejo, jūs esate labai laimingas žmogus. Jums taip sekasi.

SOLNESAS (*niūriai*). Laimingas? Ir jūs taip sakote? Kaip ir visi kiti.

HILDĖ. Taip, man taip ir atrodo. Ir jeigu tik jūs negalvotumėte apie savo mažylis...

SOLNESAS (*iš lėto*). Tuodu mažylis... ne taip lengva užmiršti, Hilde.

HILDĖ (*kiek nedrąsiai*). Nejaugi jie vis neišaina jums iš galvos? Juk praėjo jau tiek daug laiko.

SOLNESAS (*neatsakydamas, įdėmiai žiūri į ją*). Jūs sakote, laimingas žmogus...

HILDĖ. Taip, bet argi jūs nesate laimingas... visur kitur?

SOLNESAS (*tebežiūrėdamas į ją*). Kai pasakojau jums apie gaisrą... hm...

HILDĖ. Na?

SOLNESAS. Ar jums neatėjo į galvą kokia nors ypatinga mintis?

HILDĖ (*veltui stengiasi prisiminti*). Ne. Kokia gi mintis man būtų galėjusi ateiti?

SOLNESAS (*prislopintu balsu, pabrėždamas žodžius*). Tiktai gaisro dėka aš pradėjau statyti namus žmonėms. Jaukius, šiltus, šviesius namus, kur tėvas, motina ir būrys vaikų gali gyventi ir džiaugtis, kad vien b ū t i šiame pasaulyje yra didžiulė laimė. O ypač būti kartu, priklausyti vienas kitam ir dideliuose, ir mažuose dalykuose.

HILDĖ (*karštai*). Bet juk ir jums didelė laimė statyti tokius nuostabius namus?

SOLNESAS. Bet kaina, Hilde. Siaubinga kaina, kurią turėjau už tai sumokėti.

HILDĖ. Nejau viso to niekaip negalima įveikti?

SOLNESAS. Ne. Norėdamas statyti namus kitiems, turėjau išsižadėti, visam laikui išsižadėti savo šeimos židinio. Tikrų namų, kuriuose gyvena vaikai... ir tėvas su motina.

HILDĖ (*atsargiai*). Bet argi tai buvo būtina? Ir visam laikui?

SOLNESAS (*iš lėto linguoja galvą*). Tiek kainavo ta laimė, apie kurią kalba žmonės. (*Sunkiai alsuoja*) Tos laimės... hm... tos laimės, Hilde, nebuvo galima pirkti pigiau.

HILDĖ (*kaip pirma*). Bet ar neįmanoma dar visko pataisyti?

SOLNESAS. Ne, niekados. Jokiū būdu. Tai irgi gaisro pasekmė. Ir po gaisro prasidėjusios Alinos ligos pasekmė.

HILDĖ (*žiūri į jį mįslingu žvilgsniu*). Ir vis vien jūs rengiate vaikų kambarius.

SOLNESAS (*rimtai*). Ar niekada nepastebėjote, Hilde, kad neįmanomi dalykai mus labiausiai vilioja ir šaukia?

HILDĖ (*galvoja*). Neįmanomi dalykai? (*Gyvai*) Iš tiesų! Ir jums taip atrodo?

SOLNESAS. Taip.

HILDĖ. Vadinasi, ir jumyse lindi toks pat trolis?

SOLNESAS. Kodėl trolis?

HILDĖ. Na, o kaip kitaip pavadinsi?

SOLNESAS (*atsistoja*). Ką gi, galbūt. (*Karštai*) Ir kaipgi nepavirsi troliu, jeigu amžinai viskas taip klostosi! Visur! Visada!

HILDĖ. Ką jūs norite pasakyti?

SOLNESAS (*prislopintu balsu, susijaudinęs*). Įsidėmėkite, ką aš jums pasakysiu, Hilde. Viskas, ką man buvo lemta padaryti, pastatyti, sukurti tą grožį, jaukumą, namų šilumą... ir didingumą... (*Laužydamas rankas*) Ak, vien tik pagalvojus ima siaubas!..

HILDĖ. Kokia gi mintis jus taip gąsdina?

SOLNESAS. Kad visa aš turiu pirkti. Už viską mokėti. Ne pinigais, ne, o žmogiška laime. Ir ne mano vieno, o dar ir kitų žmonių laime. Štai, matote, Hilde, kokia kaina aš tapau menininku. Kiekvieną mielą dienele aš turiu matyti, kaip toji kaina vis iš naujo už mane mokama. Kasdien vis iš naujo, ir taip be galot!

HILDĖ (*atsistoja ir žiūri jam tiesiai į akis*). Jūs tikriausiai ją turite galvoje?

SOLNESAS. Taip. Visų pirmiausia — Aliną. Juk Ali-na irgi turėjo s a v o pašaukimą, kaip ir aš. (*Virpančiu*

balsu) Bet jos pašaukimas buvo suniokotas, sugniuždytas, sugriautas, kad manasis galėtų iškilti ir laimėti šio-kią tokią pergalę... Matote, ir Alina turėjo savotiškų gabumų statyti, kurti.

HILDĖ. Alina? Statyti?

SOLNESAS (*purto galvą*). Žinoma, ne namus, ne bokštus ir špilius, ne tai, kuo aš dabar verčiuosi...

HILDĖ. O ką gi?

SOLNESAS (*susijaudinęs, švelniai*). Kurti mažas vaikučių sielas, Hilde. Mažų vaikučių sielas, kad jos galėtų harmoningai augti, įgauti kilnias, gražias formas. Kad išaugtų į tiesias, brandžias suaugusių žmonių sielas. T a m Alina turėjo daug gabumų. Ir viskas dabar sugriauta, apleista, nenaudojama. Ničniekam nereikalinga. Tarsi degusių krūvos po gaisro.

HILDĖ. Bet jeigu taip būtų...

SOLNESAS. Taip ir yra! Taip ir yra! Aš puikiai žinau.

HILDĖ. Šiaip ar taip, juk jūs nesate dėl to kaltas.

SOLNESAS (*iš lėto linguoja galvą, nenuleisdamas nuo jos akių*). Matote, čia ir yra tas didysis, lemtingasis klausimas. Čia ir yra toji abejonė, kuri graužia mane ir dieną, ir naktį.

HILDĖ. Kokia abejonė?

SOLNESAS. Įsivaizduokite, kad a š esu kaltas. Bent jau tam tikra prasme.

HILDĖ. Jūs! Dėl gaisro!

SOLNESAS. Dėl visko. Dėl visų dalykų. O antra vertus, galbūt ir visai nekaltas.

HILDĖ (*žvelgia į jį susirūpinusi*). Ak statytojau... Jeigu jūs kalbate tokius dalykus, tai gal jūs iš tiesų nesveikas?

SOLNESAS. Hm... Šiuo požiūriu aš jau tikriausiai niekada nebūsiu sveikas.

Ragnaras Bruvikas atsargiai praveria dureles kairiajame kampe. Hildė pereina į kambario vidurį.

RAGNARAS (*pamatęs Hildę*). O... Atleiskite, ponas Solnesai... (*Nori išelti*)

SOLNESAS. Nieko, nieko, prašom. Baigsime tą reikalą.

RAGNARAS. Tai kad baigtume!

SOLNESAS. Girdėjau, tėvo sveikata neina geryn.

RAGNARAS. Tėvo jau visai prasti reikalai. Ir todėl jus maldauju — užrašykite keletą gerų žodžių ant vieno iš mano brėžinių! Ką nors, kad tėvas apsidžiaugtų pasikaitęs prieš...

SOLNESAS (*griežtai*). Nebekalbėkite man apie savo brėžinius!

RAGNARAS. Jūs juos peržiūrėjote?

SOLNESAS. Taip, peržiūrėjau.

RAGNARAS. Nejaugi jie niekam netikę? Ir aš niekam netikęs?

SOLNESAS (*išsisukinėdamas*). Pasilikite pas mane, Ragnarai. Duosiu jums viską, ko norėsite. Galėsite vesti Kają ir gyventi be rūpesčių. Gal net laimingai. Tik atsisakykite minties statyti savarankiškai.

RAGNARAS. Štai kaip... Vadinasi, aš turiu eiti namo ir viską išdėstyti tėvui. Mat, prižadėjau jam viską paaiškinti... Ar tą aš turiu jam pasakyti... prieš mirtį?..

SOLNESAS (*kovoja su savimi*). Ak, pasakykite jam... pasakykite dėl manęs, ką tik norite. Geriausia iš viso nieko nesakyti! (*Susierzinęs*) Aš negaliu kitaip elgtis, Ragnarai.

RAGNARAS. Gal leisite man pasiimti brėžinius?

SOLNESAS. Taip, pasiimkite... pasiimkite! Štai jie čia, ant stalo.

RAGNARAS (*prieina*). Dėkui.

HILDĖ (*uždėdama ranką ant aplanko*). Palikite juos čia.

SOLNESAS. Kam gi?

HILDĖ. Ir aš noriu juos pasižiūrėti.

SOLNESAS. Bet juk jūs jau... (*Ragnarui*) Na, tada palikite juos.

RAGNARAS. Mielu noru.

SOLNESAS. Ir tuojau pat eikite namo pas tėvą.

RAGNARAS. Taip, reikia eiti.

SOLNESAS (*su neviltimi balse*). Ragnarai, nereikalaukite iš manęs to, kas neįmanoma! Girdite, Ragnarai! Nereikalaukite!

RAGNARAS. Ką gi, gerai. Atleiskite... (*Nusilenkia ir išeina pro kampines dureles*)

HILDĖ (*atsisėda ant kėdės priešais veidrodį, piktai žiūri į Solnesą*). Tai buvo labai bjauru iš jūsų pusės.

SOLNESAS. Ir jums taip atrodo?

HILDĖ. Taip, labai bjauru. Ir žiauru, pikta, nežmoniška.

SOLNESAS. Ak, jūs nežinote, ką aš jaučiu.

HILDĖ. Kad ir kas būtų... Jūs neturite taip elgtis.

SOLNESAS. Juk jūs pati neseniai sakėte, kad tik man galima statyti.

HILDĖ. Aš taip galiu sakyti. Bet ne jūs.

SOLNESAS. Aš juo labiau. Juk taip brangiai sumokėjau už savo padėtį.

HILDĖ. Na taip, tuo, ką jūs vadinate namų jaukumu ir panašiai.

SOLNESAS. Ir dar savo sielos ramybe.

HILDĖ (*atsistoja*). Sielos ramybe! (*Širdingai*) Ak taip, taip, jūsų tiesa! Vargšas statytojau... Jūs įsivaizduojate, kad...

SOLNESAS (*tyliai, trūkčiodamas juokiasi*). Sėskitės, Hilde. Išgirsite gana juokingą istoriją.

HILDĖ (*sėdasi, susidomėjusi*). Nagi?

SOLNESAS. Visa tai atrodo juokinga smulkmena. Matote, visas reikalas — tiktai toks plyšelis kamine.

HILDĖ. Daugiau nieko?

SOLNESAS. Ne, iš pradžių nieko. (*Pastumia kėdę arčiau prie Hildės, sėdasi*)

HILDĖ (*nekantraudama tapšnoja ranka sau per kelią*). Vadinasi, kamine buvo plyšys!

SOLNESAS. Tą įskilimą kamine pastebėjau dar gerokai prieš gaisrą. Kiekvieną kartą, užlipęs ant aukšto, vis pažiūrėdavau, kaip tas plyšys.

HILDĖ. Ir vis rasdavote?

SOLNESAS. Taip, nes daugiau niekas jo nematė.

HILDĖ. Ir niekam nieko nesakėte?

SOLNESAS. Ne, nesakiau.

HILDĖ. Ir neketinot remontuoti kamino?

SOLNESAS. Ketinti ketinau, bet daryti nieko nedariau. Kiekvieną kartą, kai jau norėdavau pradėti, mane tarsi kokia ranka sulaikydavo. Šiandien dar ne, pagalvodavau. Rytoj. Bet taip nieko ir neišėjo.

HILDĖ. Kodėl gi jūs taip delsėte?

SOLNESAS. Todėl, kad galvoje sukdavosi įvairios mintys. (*Iš lėto, prislopintu balsu*) Galbūt per tą mažą juodą plyšelį kamine aš pasidarysiu garsus statytojas.

HILDĖ (*žvelgdama į tolį*). Taip, tokia mintis tikriausiai labai vilioja.

SOLNESAS. Neįmanoma buvo atsisipirti. Tiesiog neįmanoma! Tada man viskas atrodė taip lengva, paprasta. Norėjau, kad tas atsitiktų žiemos metu, sakysim, priešpiečiais. Kad aš būčiau, sakysim, išvežęs Aliną pasivažinėti rogutėmis. Tarnaitės namie gerai prikūrentų krosnis, ir...

HILDĖ. Tokią dieną turėtų būti labai šalta?

SOLNESAS. Taip, smarkus speigas. Ir tarnaitės pasistengtų, kad, Alinai sugrįžus, kambariai būtų šiltai prikūrenti.

HILDĖ. Alina tikriausiai bijo šalčio?

SOLNESAS. Taip, taip. Taigi, grįždami namo, mes galėtume išvysti dūmus.

HILDĖ. Tiktai dūmus?

SOLNESAS. Iš pradžių dūmus. Bet, kol privažiavotume prie sodo vartelių, senoji dėžė jau būtų apimta tvaskančių ugnies liežuvių. Štai kaip aš įsivaizdavau būsimą gaisrą.

HILDĖ. Dieve brangiausias, kodėl negalėjo taip ir susiklostyti!

SOLNESAS. Taigi, Hilde, čia ir visa bėda.

HILDĖ. Bet klausykite, statytojau. Ar jūs visiškai tikras, kad gaisras prasidėjo nuo to mažo plyšelio kamine?

SOLNESAS. Ne, priešingai. Esu tikras, kad tas plyšelis čia buvo niekuo dėtas.

HILDĖ. Ką jūs sakot?

SOLNESAS. Aiškiai įrodyta, kad gaisras prasidėjo drabužių sandėliuke kitame namo gale.

HILDĖ. Tai kodėl jūs vis svaičiojate apie tą suskilusį kaminą?

SOLNESAS. Ar galiu dar truputį su jumis pakalbėti, Hilde?

HILDĖ. Taip, jeigu stengsitės kalbėti protingai.

SOLNESAS. Pabandysiu. (*Prisistumia kėdę arčiau*)

HILDĖ. Na, tai klokit viską, statytojau.

SOLNESAS (*draugišku tonu*). Ar jūs kartais nepagalvojate, Hilde, kad yra ypatingų, išrinktų žmonių, kuriems suteikta malonė, galia ir sugebėjimas n o r ė t i, t r o k š t i, g e i s t i k o nors taip aistringai, taip atkak-

liai, kad galų gale jie savo pasiekia. Ar jūs tuo netikite?

HILDĖ (*su keista išraiška akyse*). Jeigu taip būtų, tai vieną gražią dieną pamatysime, ar aš priklausau tiems išrinktiesiems.

SOLNESAS. Vienas tokių didelių dalykų nepadarysi. Reikalingi dar pagalbininkai ir tarnai, be jų neapsieisi, jeigu nori, kad pasisektų. Bet patys jie niekada neateina. Reikia labai atkakliai jų šauktis. Visa savo esybe, suprantate?

HILDĖ. Kas gi tie pagalbininkai ir tarnai?

SOLNESAS. Na, apie juos mes galėsime pakalbėti kitą kartą. O dabar grįžkime prie gaisro istorijos.

HILDĖ. Ar jums neatrodo, kad namas būtų užsidegęs, jeigu jūs ir nebūtumėte norėjęs?

SOLNESAS. Jeigu namas būtų priklausęs senajam Knutui Bruvikui, niekada nebūtų sudegęs tokiu palankiu momentu. Esu tikras. Bruvikas nesugeba prisišaukti nei pagalbininkų, nei tarnų. (*Atsistoja, su nerimu*) Matote, Hilde, vadinasi, aš kaltas, kad abu mažyliai turėjo užmokėti gyvybę. Ir pagaliau argi ne aš kaltas, kad Alina neįvykdė savo pašaukimo? O ji taip troško...

HILDĖ. Bet jeigu čia viskuo dėti pagalbininkai ir tarnai?..

SOLNESAS. O kas gi jų šaukėsi? Aš šaukiausi! Ir jie atėjo, pakluso mano valiai. (*Vis labiau jaudindamasis*) O žmonės tai vadina laime, sėkme. Bet aš jums pasakysiu, kaip jaučiu tą laimę. Kaip didžiulę žaizdą čia, krūtinėje. O pagalbininkai ir tarnai drasko odos lopinius nuo kitų žmonių ir nori uždengti manąją žaizdą!.. Bet žaizda neužgis. Niekada neužgis, niekada! O, kad jūs žinotumėte, kaip ją kartais maudžia, kaip degina!

HILDĖ (*atidžiai žiūri į jį*). Jūs sergate, statytojau. Man rodos, net labai sergate.

SOLNESAS. Sakykit tiesiai — beprotis. Juk jūs tai norite pasakyti.

HILDĖ. Ne, mano nuomone, proto jums netrūksta.

SOLNESAS. Tai kas gi yra? Sakykit!

HILDĖ. Visa bėda ta, kad jūs atėjot į šį pasaulį su paliegusia sąžine.

SOLNESAS. Paliegusi sąžinė? Kas čia dar per velnio išmonė?

HILDĖ. Man atrodo, kad jūsų sąžinė labai jau gležna. Padaryta iš labai trapios medžiagos. Nesugeba su niekuo galynėtis. Nepakelia nieko sunkėlesnio.

SOLNESAS (*murma*). Hm! Norėčiau paklausti, kokia gi ji turi būti, toji sąžinė?

HILDĖ. Jums, mano nuomone, geriau tikėtų turėti tokią... tokią sveiką, užgrūdintą sąžinę.

SOLNESAS. Štai kaip! Užgrūdintą? Na ką gi. O jūsų sąžinė ar jau tokia sveika ir užgrūdinta?

HILDĖ. Taip, man atrodo. Kiek spėjau pastebėti.

SOLNESAS. Gal ji dar ir nebuvo kaip reikiant išbandyta?

HILDĖ (*jos lūpų kampučiai suvirpa*). Na, palikti tėvą, kurį neapsakomai myliu, nebuvo taip jau lengva.

SOLNESAS. Kas gi čia tokio! Vienam ar dviem mėnesiams...

HILDĖ. Aš tikriausiai niekada negrišiu į namus.

SOLNESAS. Niekada? Kodėl gi jūs jį palikote?

HILDĖ (*lyg rimtai, lyg koketuodama*). Jūs vėl pamiršote, kad jau prabėgo dešimt metų?

SOLNESAS. Et, nesąmonė. Gal kas nors atsitiko namuose?

HILDĖ (*rimtai*). Kažkokia vidinė jėga mane atvijo, ginte atginę čionai, viliojo ir traukė.

SOLNESAS (*karštai*). Štai matote! Matote, Hilde! Ir jumyse lindi trolis. Kaip ir manyje. Tas trolis ir šaukia

į pagalbą išorines jėgas. Ir tada turi pasiduoti — ar nori, ar ne.

HILDĖ. Man rodos, kad gal ir jūsų teisybė, statytojau.

SOLNESAS (*žingsniuoja po kambarį*). Pasaulyje, Hilde, baisiai daug velnių, kurių mes nematome!

HILDĖ. Dar ir velnių?

SOLNESAS (*sustoja*). Gerųjų dvasių ir piktųjų dvasių, šviesiaplaukių ir juodų. Kad žmogus žinotum, kokia tave apsėdo, šviesioji ar tamsioji! (*Vaikšto*) Cha cha! Tada būtų viskas lengva!

HILDĖ (*lydi jį akimis*). Arba kad žmogus turėtų tikrai tvirtą, sveikatą trykštančią sąžinę. Kad išdrįstum daryti visa, ko nori.

SOLNESAS (*sustoja prie konsolės*). Dauguma žmonių šiuo atžvilgiu turbūt tokie pat paliegėliai, kaip ir aš.

HILDĖ. Galimas daiktas.

SOLNESAS (*pasiremia į stalą*). O sągų knygose... Ar jums teko kada nors skaityti kokią senųjų sągų knygą?

HILDĖ. Žinoma! Tais laikais, kai dar skaitydavau knygas...

SOLNESAS. Sągų knygose rašoma apie vikingus, kurie burlaiviais plaukdavo į svetimus kraštus, plėšdavo, degindavo, žudydavo...

HILDĖ. Ir grobdavo moteris...

SOLNESAS. Ir pasiimdavo jas sau...

HILDĖ. Gabendavosi jas laivais namo...

SOLNESAS. Ir elgdavosi su jomis... kaip pikčiausi troliai...

HILDĖ (*prisimerkusi žvelgia į tolį*). Tai turėtų būti kažkas nepaprasta.

SOLNESAS (*trūkčiodamas juokiasi*). Grobti moteris, taip?

HILDĖ. Būti pagrobtai.

SOLNESAS (*valandėlę žiūri į ją*). Ak štai kaip.

HILDĖ (*lyg norėdama jį nutraukti*). Bet kam jūs pradėjote kalbą apie tuos vikingus, statytojau?

SOLNESAS. Na, tie vyrai iš tikrųjų turėdavo sveiką sąžinę. Grįžę į namus, jie vėl galėdavo valgyti, gerti ir linksmintis kaip vaikai. O pagrobtosios moterys! Dažnai jos ir nenorėdavo palikti savo grobikų. Ar jūs galite tai suprasti, Hilde?

HILDĖ. Tas moteris aš kuo puikiausiai suprantu.

SOLNESAS. Aha! Gal ir jūs galėtumėte taip pasielgti?

HILDĖ. Kodėl gi ne?

SOLNESAS. Gyventi gera valia... su tokiu prievartautoju?

HILDĖ. Jeigu tą prievartautoją tikrai pamilčiau, tada.

SOLNESAS. Ir jūs galėtumėte jį pamilti?

HILDĖ. Bet juk širdžiai neįsakysi, ką pamilti, ko ne.

SOLNESAS (*žiūri į ją galvodamas*). Ak, ir čia tikriausiai viską sprendžia trolis, tūnas mumyse.

HILDĖ (*pusiau juokais*). Kartu su visais tais mielais velniūkščiais, kurie jums taip gerai pažįstami. Ir šviesiaplaukiai, ir juodi.

SOLNESAS (*tyliai, šiltai*). Noriu palinkėti, kad velniūkščiai išrinktų jums tai, kas geriausia, Hilde.

HILDĖ. Už mane jie jau išsirinko. Vieną kartą visiems laikams.

SOLNESAS (*žiūri į ją veriamu žvilgsniu*). Hilde... jūs tarytum laukinis paukštis.

HILDĖ. O ne, toli gražu. Aš niekada nesislepiu krūmuose.

SOLNESAS. Ne, ne, jūs greičiau panaši į plėšrųjį paukštį.

HILDĒ. Galbūt ir taip. (*Isikarščiavusi*) O kodėl negalėčiau būti plėšrusis paukštis? Kodėl ir aš negalėčiau skristi į medžioklę? Ir pasigauti tokį grobį, koks man patinka? Jeigu tik galiu įveikti auką ir suleisti į ją nagus.

SOLNESAS. Hilde... žinote, kas jūs esate?

HILDĒ. Na, kažkoks keistas paukštis.

SOLNESAS. Ne, jūs esate auštanti diena. Kai žiūriu į jus, man rodosi, kad matau... saulėtekį.

HILDĒ. Sakykite man, statytojau, ar jūs niekada manęs nešaukėte? Vienas, širdyje?

SOLNESAS (*tyliai, iš lėto*). Man beveik atrodo, kad šaukiau.

HILDĒ. O kam?

SOLNESAS. Jūs... Jūs esat jaunystė, Hilde.

HILDĒ (*šypsosi*). Jaunystė, kurios jūs taip bijote?

SOLNESAS (*iš lėto linksi galva*). Ir kurios taip ilgiuosi.

HILDĒ (*atsistoja, eina prie staliuko, ima Ragnarą Bruviko aplanką ir ištiesia Solnesui*). Štai tie brėžiniai...

SOLNESAS (*griežtai*). Padėkit viską į šalį! Aš jau prisižiūrėjau, gana.

HILDĒ. Taip, bet jūs turite ką nors ant jų užrašyti.

SOLNESAS. Užrašyti! Niekada, kaip mane gyvą matote!

HILDĒ. Bet vargšas senukas guli mirties patale! Argi sunku suteikti džiaugsmą jam ir sūnui prieš amžiną išsiskyrimą? O paskui jis gal ir galės statyti pagal tuos brėžinius.

SOLNESAS. Taigi čia ir yra visas reikalas. Jis jau turbūt užsitikrino sau užsakymą, tas... ponaičiukas!

HILDĒ. Bet, viešpatie! Jeigu jau toks reikalas... ar negalite truputį ir pameluoti?

SOLNESAS. Pameluoti! (*Įpykęs*) Hilde, eikite šalin su tais prakeiktais brėžiniais!

HILDĖ (*prispaudžia aplanką prie savęs*). Na, na, tik neimkite kandžiotis. Jūs čia daug kalbate apie trolius. O pats, man rodos, elgiatės ne geriau už trolį. (*Žvalgo-si*) Kur plunksna ir rašalas?

SOLNESAS. Čia, kambaryje, aš jų nelaikau.

HILDĖ (*eina prie durų*). Bet ten, kur dirba freken, ten yra...

SOLNESAS. Hilde, niekur neikite!.. Sakote, aš turiu meluoti. Ką gi, senio Bruviko dėlei galėčiau ir pameluoti. Juk kadaise aš jį sužlugdžiau. Išmušiau jam iš po kojų pagrindą.

HILDĖ. Ir jį sužlugdėte?

SOLNESAS. Reikėjo vietos man pačiam. Bet tam Ragnarui... jam nieku gyvu negalima leisti iškilti.

HILDĖ. Kurgi jis, vargšelis, iškils. Juk jis toks negabus...

SOLNESAS (*eina prie jos artyn, žiūri į ją ir kužda*). Jeigu Ragnaras Bruvikas prasimuš, jis sužlugdys mane. Parblošk mane... kaip aš kadaise jo tėvą.

HILDĖ. Parblošk juos! Vadinasi, jis turi gabumų?

SOLNESAS. O taip, turi, galite neabejoti! Jis ir yra ta jaunystė, kuri laukia progos pasibelsti į mano duris. Ir tada statytojui Solnesui bus galas.

HILDĖ (*žvelgia į jį tylėdama, priekaištingai*). Ir jūs norite užkirsti jam kelią. Gėda, statytojau!

SOLNESAS. Daug kraujo pagadino man toji kova... O be to, bijau, kad pagalbininkai ir tarnai gali manęs jau nebeklausyti.

HILDĖ. Tad reikia eiti pirmyn savo jėgomis. Daugiau nieko nebelieka.

SOLNESAS. Jokios vilties, Hilde. Perversmas ateis.

Anksčiau ar vėliau — nesvarbu. Neišvengiamas atpildas.

HILDĖ (*išsigandusi, užsiima ausis*). Nekalbėkite tokių dalykų! Jūs norite atimti iš manęs gyvenimą! Atimti tai, ką branginu labiau už gyvybę!

SOLNESAS. O ką gi?

HILDĖ. Matyti jus didį. Matyti jus su vainiku rankoje. Aukštai aukštai ant bažnyčios bokšto. (*Nusiraminsi*) Todėl duokit pieštuką. Juk turite bent pieštuką?

SOLNESAS (*išsiima užrašų knygutę*). Štai čia.

HILDĖ (*deda aplanką ant staliuko prie sofos*). Gerai. O dabar abu sėskimės, statytojau.

Solnesas sėdasi prie stalo

(*Pasilenkia ant kėdės atlošo už jo nugaros*) O dabar užrašysime ką nors ant brėžinių. Ką nors labai labai gražiai, nuoširdžiai. Tam bjauriajam Ruaiui... ar kuo jis ten vardu.

SOLNESAS (*užrašo keletą eilučių, pasuka galvą ir žiūri į ją*). Pasakykite man vieną dalyką, Hilde.

HILDĖ. Na?

SOLNESAS. Jeigu jūs taip laukėte manęs visus tuos dešimt metų...

HILDĖ. Na, tai ką?

SOLNESAS. Kodėl jūs man nerašėte? Aš, ko gera, būčiau jums atsakęs.

HILDĖ (*greitai*). Ne, ne, nei! Kaip tik to aš ir nenorėjau.

SOLNESAS. Kodėl gi?

HILDĖ. Bijojau, kad tada viskas gali sudužti. Bet mums reikia užrašyti ant brėžinių, statytojau.

SOLNESAS. Taip, reikia.

HILDĒ (*jam rašant, pasilenkia, žiūri*). Taip, taip, gražiai, širdingai. O, kaip aš jo nekenčiu... kaip aš jo nekenčiu, to Rualdo!..

SOLNESAS (*rašydamas*). Ar esate ką nors tikrai mylėjusi, Hilde?

HILDĒ (*rūsčiai*). Ką jūs sakote?

SOLNESAS. Ar esate ką nors mylėjusi?

HILDĒ. Jūs norėjote pasakyti, dar ką nors?

SOLNESAS (*pažvelgia į ją*). Taip, ką nors kitą. Ne? Per visus tuos dešimt metų? Niekados?

HILDĒ. Na, pasitaikydavo retkarčiais, kai labai įpykdavau ant jūsų, kam nesirodote.

SOLNESAS. Tada jūs atkreipdavote akį į kitus, tiesa?

HILDĒ. Na, šiek tiek. Savaitę arba porą. Viešpatie, juk jūs suprantate, statytojau, kaip tokiais atvejais būna.

SOLNESAS. Hilde, ko jūs čia atvažiavote?

HILDĒ. Negaiškim laiko tuščioms kalboms. Vargšas ligotas senukas gali tuoj pasimirti.

SOLNESAS. Sakykite, Hilde, ko jūs iš manęs norite?

HILDĒ. Aš noriu žadėtosios karalystės.

SOLNESAS. Hm... (*Greitosiomis žvilgteli į duris kairėje ir toliau rašo ant brėžinių*)

Tuo pačiu metu pro duris kairėje įeina fru Solnes, keletu paketų nešina

FRU SOLNES. Čia parnešu jums keletą niekniekių, freken Vangel. Didesni paketai bus atsiųsti vėliau.

HILDĒ. Ak, jūs man be galo maloni.

FRU SOLNES. Paprasčiausia pareiga. Daugiau nieko.

SOLNESAS (*perskaito ką parašęs*). Alina!

FRU SOLNES. Taip?

SOLNESAS. Gal matei, ar buhalterė dar tebėra?

FRU SOLNES. Žinoma, j i savo vietoje.

SOLNESAS (*sudeda brėžinius į aplanką*). Hm...

FRU SOLNES. Ji stovėjo prie pulto, kaip visada...
kai a š einu per kambarį.

SOLNESAS (*atsistoja*). Tada a š atiduosiu jai šiuos
brėžinius ir pasakysiu, kad...

HILDĖ (*paima iš jo aplanką*). Ne, ne, suteikit man šį
malonumą! (*Eina prie durų, atsigręžia*) Kuo j i vardu?

SOLNESAS. Freken Fosli.

HILDĖ. Oi, kaip šalta, kaip oficialu! A š klausiu: kuo
j i vardu?

SOLNESAS. Man rodos... Kaja.

HILDĖ (*atidaro duris, šaukia*). Kaja! Eikite čia! Grei-
čiau! Statytojas nori su jumis pasikalbėti.

Tarpduryje pasirodo K a j a F o s l i

KAJA (*baugščiai žiūri į Solnesą*). A š atėjau...

HILDĖ (*paduoda jai aplanką*). Štai, matote, Kaja.
Galite pasiimti. Statytojas pasirašė ant brėžinių.

KAJA. O, pagaliau!

SOLNESAS. Kuo greičiau atiduokite juos seniui.

KAJA. A š tuojau pat bėgu namo.

SOLNESAS. Taip, eikite. Ir Ragnaras galės pradėti
statyti.

KAJA. Ak, ar jis gali ateiti ir padėkoti jums už
viską?..

SOLNESAS (*griežtai*). Man nereikia padėkos. Galite
jam taip ir pasakyti.

KAJA. Gerai, pasakysiu...

SOLNESAS. Ir dar pasakykit, kad dabar jis man ne-
bereikalingas. Ir jūs taip pat.

KAJA (*tyliai, virpėdama*). Ir a š taip pat!

SOLNESAS. Dabar jums prasidės kiti rūpesčiai ir kiti darbai. Na, taip ir turi būti. Taigi eikite namo su brėžiniais, freken Fosli! Greitai! Girditel!

KAJA (*kaip pirmą*). Gerai, pone Solnesai. (*Išeina*)

FRU SOLNES. Dieve, kokios klastingos jos akys!

SOLNESAS. Jos? Ji gi vargšė avelė!

FRU SOLNES. Ak, aš viską matau, Halvardai, viską... Tu juos iš tikrųjų atleidai iš darbo?

SOLNESAS. Taip.

FRU SOLNES. Ir ją?

SOLNESAS. Juk ir tu šito norėjai.

FRU SOLNES. Bet kaipgi tu galėsi su ja išsiskirti? Ak taip, tikriausiai dar turi kokią atsarginę, Halvardai.

HILDĖ (*linksmai*). Šiaip ar taip, aš visai netinku stovėti prie rašomojo pulsto.

SOLNESAS. Viskas susitvarkys, Alina. Dabar galvok tik apie tai, kaip greičiau persikelti į naujuosius namus. Šįvakar iškelsime vainiką... (*atsigręžia į Hildę*) ant paties bokšto smaigalio. Ką jūs į tai pasakysite, freken Hilde?

HILDĖ (*žvelgia į ją švytinčiomis akimis*). Bus nepaprastai puiku vėl pamatyti jus aukštai aukštai!

SOLNESAS. Mane?

FRU SOLNES. Dieve brangiausias, freken Vangel, neišsigalvokite tokių dalykų. Mano vyras!.. Juk jam taip s v a i g s t a galva!

HILDĖ. Svaigsta galva! Netiesa! Negali būti!

FRU SOLNES. Ak, ir dar kaip svaigsta.

HILDĖ. Bet aš pati mačiau jį ant aukšto bažnyčios bokšto, pačioje viršūnėje!

FRU SOLNES. Girdėjau žmones apie tai kalbant. Betgi tai visiškai negalimas daiktas...

SOLNESAS (*užsidedęs*). Negalimas... negalimas... Taip! Bet aš tikrai buvau... pačioje viršūnėje!

FRU SOLNES. Nekalbék niekų, Halvardai! Juk tu net negali išeiti į mūsų verandą antrame aukšte. Ir toks tu buvai visada.

SOLNESAS. Šįvakar tu galbūt pamatysi kai ką nauja.

FRU SOLNES (*išgąstingai*). Ne, ne, ne! Dievas duos, kad aš niekada to nepamatysiu! O jei ne, tuoj pat rašau daktarui. Jis mokės tave atkalbėti.

SOLNESAS. Bet, Alina!..

FRU SOLNES. Taip, taip, tu iš tikrųjų sergi, Halvardai! Kitaip ir būti negali! Dieve!.. Dieve!.. (*Išskuba pro duris dešinėje*)

HILDĖ (*įdėmiai žiūri į jį*). Ar tai tiesa?

SOLNESAS. Kad man svaigsta galva!

HILDĖ. Kad mano statytojas bijo... kad jis negali užlipti į tokį aukštą bokštą, kurį pats pastato?

SOLNESAS. Štai kaip jūs žiūrite į tą dalyką!

HILDĖ. Taip.

SOLNESAS. Jaučiu, kad mano sieloj greitai neliks nė kampelio, kuriame galėčiau nuo jūsų pasislėpti.

HILDĖ (*žiūri pro erkerio langą*). Vadinasi, tenai, aukštyr, aukštyr! Į pačią viršūnę...

SOLNESAS (*prieina artyn*). Jūs, Hilde, galėtumėte gyventi viršutiniame bokšto kambarėlyje... Ir jaustis kaip princesė.

HILDĖ (*neaiškiai, tarsi juokais, tarsi rimtai*). Tą jūs man ir žadėjote.

SOLNESAS. Argi iš tikro žadėjau?

HILDĖ. Ech statytojau! Jūs sakėte, kad aš būsiu princesė. Ir kad gausiu iš jūsų karalystę. O paskui imat ir... Ak!

SOLNESAS (*atsargiai*). Ar jūs visiškai tikra, kad nesapnavote, kad tai ne jūsų fantazijos vaisius?

HILDĖ (*griežtai*). Tai ką, gal jūs viso to nesakėte?

SOLNESAS. Aš ir pats nežinau... *(Tyliau)* Bet žinau vieną, kad aš...

HILDĖ. Kad jūs?.. Ką? Greičiau sakykit!

SOLNESAS. Kad man reikėjo tai padaryti.

HILDĖ *(su drąsiu polėkiu)*. Kaip gyvas, jums niekad nesvaigo galva!

SOLNESAS. Vadinasi, šįvakar mes iškelsim vainiką, princese Hilde.

HILDĖ *(su kartėliu balse)*. Viršum naujojo jūsų namų židinio.

SOLNESAS. Viršum naujojo namo. Kuris man niekados nebus namų židinys. *(Išeina pro verandos duris)*

HILDĖ *(prisimerkusi žiūri į tolį ir kažką kužda. Gir-dėti tiksliai žodžiai)*. ...Tiesiog kvapą gniaužia...

TREČIASIS VEIKSMAS

Didelė, plati veranda statytojo Solneso namuose. Kairėje matyti dalis namo ir durys į verandą. Iš dešinės pusės — turėklai. Toliau, siaurajame verandos krašte, — laipteliai žemyn į sodą. Dideli, seni medžiai išskleidę šakas viršum verandos ir namo. Toliau, dešinėje, tarp medžių, matyti žemutinis naujosios vilos aukštas ir pastoliai aplink bokštą. Tolumoje sodą juosia sena statinių tvora. Už tvoros — gatvė su žemais, apšiurusiiais namukais

Vakaras. Danguje saulės apšviesti debesys

Verandoje prie namo sienos stovi sodo suolelis, priešais jį pailgas stalas. Kitoje stalo pusėje krėslas ir keletas taburečių. Visi baldai nupinti iš vytelių

Fru Solnes, įsisupusi į didelį baltą krepą šalį, sėdi atsiložusi krėsle ir įdėmiai žiūri į dešinę. Kiek vėliau laipteliais iš sodo ateina Hildė Vangel, apsirengusi taip pat, kaip ir anksčiau, ant galvos kepuraitė. Prie krūtinės prisisegusi paprastų laukinių gėlių puokštelę

FRU SOLNES (truputį pasuka galvą). Jūs vaikštinėjote po sodą, freken Vangel?

HILDĖ. Taip, šiek tiek pasižvalgiau.

FRU SOLNES. Matau, net gėlių prisiskynėte.

HILDĖ. Taip! Gėlių ten daug. Visur tarp krūmų žydi.

FRU SOLNES. Iš tikrųjų? Vis dar žydi? Aš tenai beveik niekada nevaikštau.

HILDĖ (*prieina arčiau*). Ką jūs! Argi neužbėgate kasdien į sodą?

FRU SOLNES (*liūdnai šypteli*). Kur jau ten man dabar „bėgioti“! Nebeužbėgu.

HILDĖ. Bet nejaugi jūs nė retkarčiais nenueinate pasigrožėti, pasidžiaugti?

FRU SOLNES. Viskas čia man pasidarė svetima, svetima. Bijau net pažvelgti.

HILDĖ. Net savas sodas?

FRU SOLNES. Man atrodo, kad jis jau nebe mano.

HILDĖ. Ką jūs sakote!..

FRU SOLNES. Ne, ne, sodas jau nebe mano. Jis nebe toks, koks buvo mano tėvų sodas. Nieko iš jo nebeliko, freken Vangel. Tik pamanykit... išdalino į sklypus... pristatė čia namų svetimiems žmonėms. Žmonėms, kurių aš net nepažįstu. O jie sau žvalgosi į mane pro langus.

HILDĖ (*visa nušvitusi*). Fru Solnes!

FRU SOLNES. Na?

HILDĖ. Ar galiu truputį su jumis pasėdėti?

FRU SOLNES. O, prašom, jeigu norite.

HILDĖ (*pristumia taburetę prie krėslo, sėdasi*). Ak, čia galima pasėdėti ir pasišildyti saulėje kaip katei.

FRU SOLNES (*uždeda ranką jai ant pečių*). Labai malonu, kad jūs norite pasėdėti su manimi. Maniau, kad jūs eisite pas mano vyrą.

HILDĖ. Ką gi aš pas jį veiksiu?

FRU SOLNES. Na, galvojau, gal norėsite jam padėti.

HILDĖ. O ne. Be to, jo ir nėra namuose. Jis statyboje, prie darbininkų. Atrodė toks išsirdęs, kad nedrįsau jo ir kalbinti.

FRU SOLNES. O iš tikrųjų jis toks švelnus, malonus.
HILDĖ. Jis?

FRU SOLNES. Jūs jo dar gerai nepažįstate, freken Vangel.

HILDĖ (*žiūri į ją šiltu žvilgsniu*). Jūs džiaugiatės, kad kelsitės į naujus namus?

FRU SOLNES. Turėčiau džiaugtis. Juk Halvardas to labai nori...

HILDĖ. Man rodos, ne vien todėl.

FRU SOLNES. Taip, taip, freken Vangel. Juk mano pareiga visada jo klausyti. Bet kartais taip sunku palenkti savo jausmus.

HILDĖ. Taip, tikriausiai labai sunku.

FRU SOLNES. Galite neabejoti. Čia reikėtų geresnio žmogaus, negu aš...

HILDĖ. Kas yra tiek iškentėjęs, kaip jūs...

FRU SOLNES. Iš kur jūs žinote?

HILDĖ. Jūsų vyras pasakojo.

FRU SOLNES. Man jis beveik niekada neužsimena apie tuos dalykus... Taip, patikėkite, freken Vangel, per savo amžių aš daug iškentėjau.

HILDĖ (*žiūri į ją su užuojauta, linguoja galvą*). Vargšė fru Solnes. Iš pradžių tas gaisras...

FRU SOLNES (*atsidūsta*). Taip, sudegė visa, kas buvo mano.

HILDĖ. O paskui dar didesnis smūgis.

FRU SOLNES (*klausiamai žiūri į ją*). Dar didesnis?

HILDĖ. Pats didžiausias.

FRU SOLNES. Ką jūs turite galvoje?

HILDĖ (*tyliai*). Juk jūs netekote dviejų vaikučių.

FRU SOLNES. Ak, taip, taip. Matote, tai buvo ypatingas atsitikimas. Taip buvo lemta iš aukščiau. O tokiai lemčiai reikia nusilenkti. Ir netgi dėkoti.

HILDĖ. Ir jūs dėkojate?

FRU SOLNES. Deja, ne visada. Gerai žinau, kad tai mano pareiga. Ir vis tiek negaliu.

HILDĖ. Aiškus dalykas.

FRU SOLNES. Dažnai save įtikinėju, jog bausmė buvo pelnyta...

HILDĖ. Už ką bausmė?

FRU SOLNES. Už tai, kad nebuvau pakankamai tvirta nelaimėje.

HILDĖ. Bet aš nesuprantu, kaip...

FRU SOLNES. Ak, nereikia, freken Vangel... nekalbėkit daugiau apie mano berniukus. Dėl jų turime tiktai džiaugtis. Juk jiems dabar taip gera... taip gera. Ne, labiausiai širdį drasko maži netekimai. Kai prarandi tai, ką kiti laiko niekniekais.

HILDĖ (*padeda rankas jai ant kelių ir žiūri į ją šiltu žvilgsniu*). Mieloji fru Solnes... papasakokite man apie tai.

FRU SOLNES. Jau sakiau. Visiški niekniekiai. Sudegė, pavyzdžiui, visi seni portretai ant sienų. Sudegė visi seni šilkiniai rūbai, kurie nuo senų laikų buvo šeimos nuosavybė. Sudegė visi mamos ir senelės nėriniai. Ir, įsivaizduokit, visi papuošalai! (*Niūriai*) Ir visos lėlės.

HILDĖ. Lėlės?

FRU SOLNES (*pro ašaras*). Aš turėjau devynias nuostabiai gražias lėles.

HILDĖ. Ir jos taip pat sudegė?

FRU SOLNES. Visos iki vienos. Ak, buvo taip skaudu, taip skaudu!

HILDĖ. Jūs saugojot tas lėles nuo pat vaikystės?

FRU SOLNES. Ne, nesaugojau. Aš su lėlėmis tarsi kartu gyvenau visą laiką.

HILDĖ. Ir kai užaugote?

FRU SOLNES. Taip, ir dar ilgiau.

HILDĖ. Ir tada, kai ištekėjote?

FRU SOLNES. Taip, ir tada. Tik slapčia nuo vyro... Bet ir jos, vargšėlės, žuvo liepsnose. Niekam į galvą neatėjo jų gelbėti. Ak, skaudu ir pagalvoti! Tik nesijaukite iš manęs, freken Vangel.

HILDĖ. Aš nė nemanau juoktis.

FRU SOLNES. Juk ir jos buvo savotiškai gyvos būtybės. Aš jas nešiojau prie širdies. Tarsi dar negimusius vaikus.

Iš namo su skrybėle rankoje išeina daktaras Herdalas ir pamato fru Solnes ir Hildę

DAKTARAS HERDALAS. Na, mieloji fru, jūs sėdite lauke ir turbūt norite peršalti?

FRU SOLNES. Man atrodo, kad šiandien čia taip šilta, gera.

DAKTARAS HERDALAS. Na ką gi. Bet kas čia atsitiko? Aš gavau jūsų laiškutį.

FRU SOLNES (*atsikelia*). Taip, noriu su jumis apie kai ką pasišnekėti.

DAKTARAS HERDALAS. Gerai. Tada galbūt eisime vidun. (*Hildei*) Ir šiandien jūs su iškylautojos uniforma, freken?

HILDĖ (*atsistoja, linksmi*). Žinoma! Paradine apranga! Bet šiandien aš nesikarsiu aukštai nusisukti sprando. Mudu ramiai sau stovėsime apačioje, daktare, ir grožėsime.

DAKTARAS HERDALAS. Kuo grožėsime?

FRU SOLNES (*tyliai, išsigandusi, Hildei*). Tss, tss, dėl dievo! Ateina jis! Žiūrėkit, atkalbėkit jį nuo tos užgaidos. Būkime draugės, freken Vangel. Ar ne tiesa?

HILDĖ (*audringai puola jai ant kaklo*). Ak, kad galėtum!

FRU SOLNES (*atsargiai išsivaduoja iš jos*). Taigi. Štai jis ateina, daktare! Man reikia su jumis pasikalbėti.

DAKTARAS HERDALAS. Ar kalba bus apie jį?
FRU SOLNES. Žinoma, apie jį. Eime į vidų.

Daktaras ir fru Solnes eina į vidų

Beveik tuo pačiu metu iš sodo laipteliais užlipa į verandą statytojas Solnesas. Hildės veidas surimtėja

SOLNESAS (*dirsteli į namo duris, kurios atsargiai užsidaro iš vidaus*). Ar pastebėjote, Hilde, kad, vos tik aš ateinu, ji pasišalina?

HILDĖ. Aš pastebėjau, kad, vos tik jūs ateinate, tuoj nuveja ją.

SOLNESAS. Galbūt. Bet ką gi aš galiu padaryti. (*Įdėmiai žiūri į ją*) Jums šalta, Hilde? Jūsų tokia išvaizda, lyg...

HILDĖ. Aš ką tik iš kapų rūšio.

SOLNESAS. Ką tas reiškia?

HILDĖ. Visą mane persmelkė šaltis, statytojau.

SOLNESAS (*iš lėto*). Regis, aš suprantu...

HILDĖ. Ką žadate čia veikti?

SOLNESAS. Aš iš tolo pamačiau jus.

HILDĖ. Bet jūs turėjote pastebėti ir ją?

SOLNESAS. Žinojau, kad ji pasitrauks, vos tik aš ateisiu.

HILDĖ. Jums tikriausiai labai skaudu, kad ji jūsų vengia?

SOLNESAS. Antra vertus, nuo to pasidaro lengviau.

HILDĖ. Kad jinai jums nesipainioja po akių?

SOLNESAS. Taip.

HILDĖ. Kad jums nereikia nuolatos matyti, kaip ji graužiasi dėl tų mažylių?

SOLNESAS. Taip. Visų pirma todėl.

Hildė, susidėjusi rankas už nugaros, vaikštinėja po verandą, paskui sustoja prie turėklų ir žiūri į sodą

(Po neilgos pauzės) Jūs ilgai su ja kalbėjotės?

Hildė stovi nejudėdama ir nieko nesako

Aš klausiu — ar ilgai kalbėjotės?

Hildė vis tyli

Apie ką ji kalbėjo, Hilde?

Hildė ir toliau tyli

Vargšė Alina! Tikriausiai apie tuodu mažylius.

Hildė nervingai trūkteli visu kūnu, paskui keletą kartų greitai linkteli galvą

Ji niekada to nepamirš. Niekada, kol gyva. (Prieina prie Hildės) Jūs ir vėl stovite kaip akmeninis stulpas. Ir vakar vakare taip stovėjote.

HILDĖ (atsigręžia į ją išplėtusi akis, rimtai). Aš išvažiuoju.

SOLNESAS (piktai). Išvažiuojate?

HILDĖ. Taip.

SOLNESAS. Ne, aš jūsų neišleisiu!

HILDĖ. O ką gi aš čia dabar veiksiu?

SOLNESAS. Tik būkite čia, Hilde!

HILDĖ (įdėmiai žiūri į ją). Taip, labai dėkui. Bet vien tik tuo reikalas nesibaigtų.

SOLNESAS (nejučiomis). Juo geriau!

HILDĖ (karštai). Aš negaliu daryti pikta žmogui, kurį pažįstu! Negaliu atimti iš jos to, kas jai priklauso.

SOLNESAS. Kas gi jums liepia tą daryti!

HILDĖ (*nekreipdama dėmesio į jo žodžius*). Nepažįstamam žmogui — taip! Čia visai kas kita! Tokiam, kurio aš nė karto nesu mačiusi. Bet tokiam, kurį aš gerai pažįstu!.. Ne! Ne! Fui!

SOLNESAS. Bet juk mes apie nieką daugiau nekalbėjome!

HILDĖ. Ak statytojau, jūs gerai žinote, kas iš to išeitų. Todėl aš išvažiuoju.

SOLNESAS. O kas gi bus su manimi, kai jūs išvažiuosite? Kam aš tada gyvensiu? Po viso to?

HILDĖ (*žiūri į jį mįslingu žvilgsniu*). Na, su jumis nedidelė bėda. Turite pareigų jai. Ir gyvenkite dėl tų pareigų.

SOLNESAS. Per vėlu. Tos dvasios... tie... tie...

HILDĖ. Velniai...

SOLNESAS. Taip, velniai! Ir tas trolis manyje. Jie iščiulpė iš jos visą kraują. (*Beviltiškai juokiasi*) Iščiulpė, kad aš būčiau laimingas. Taip, taip! (*Liūdnai*) Ir dabar ji mirusi... per mane. O aš, gyvas žmogus, esu prikaustytas prie lavono. (*Su siaubu*) Aš... aš... aš negaliu gyventi be džiaugsmo!

HILDĖ (*apeina stalą ir sėdasi ant suolo, atsiremia alkūnėmis į stalą, paremia rankomis galvą ir kurį laiką žiūri į Solnesą*). Ką jūs ketinate statyti toliau?

SOLNESAS (*purto galvą*). Vargu, ar man bepavyks dar ką nors gražaus pastatyti.

HILDĖ. Na, o šiltus, jaukius namus tėvui, motinai ir būriui vaikučių?

SOLNESAS. Nežinia, ar dabar tokie bus kam nors reikalingi.

HILDĖ. Vargšas statytojau! Jūs plūkėtės visus tuos dešimt metų... atidavėte tam visas savo jėgas... tik tai tam.

SOLNESAS. Taip, jūs sakote tiesą, Hilde.

HILDĖ (*pratrūksta*). O, viskas taip kvaila, taip kvaila!

SOLNESAS. Kas viskas?

HILDĖ. Kad nediršti ištiesti rankos į savo laimę. Į savo gyvenimą! Vien dėl to, kad tau pastoja kelią žmogus, kurį pažįsti!

SOLNESAS. Toks, kurio neturi teisės nustumti.

HILDĖ. O ar iš tikrųjų neturi teisės? Na, bet vis tiek... Ak, kad galima būtų išsimiegoti ir pamiršti visą šią istoriją! (*Deda ranką ant stalo, galva nusvyra ant rankų, užmerkia akis*)

SOLNESAS (*pasuka krėslą prie stalo ir sėdasi*). Na, o jūsų namų židinys, Hilde, buvo jaukus ir laimingas?

HILDĖ (*atsako lyg sapne, nejudėdama*). Ten buvo tik narvas.

SOLNESAS. Ir jūs norite į jį sugrįžti?

HILDĖ (*tuo pačiu tonu*). Miško paukščiui sunku narve.

SOLNESAS. Geriau medžioti laisvėje...

HILDĖ (*kaip pirma*). Plėšrų paukštį labiausiai traukia medžioti.

SOLNESAS (*neatitraukdamas akių nuo jos*). Gera būtų turėti vikingų ryžtą...

HILDĖ (*įprastu balsu, atsimerkusi, tačiau nejudėdama*). Ir dar ką? Sakykite!

SOLNESAS. Sveiką, užgrūdintą sąžinę.

HILDĖ (*greitai atsitiesia, akys suspindi džiaugsmu, ji linksi galva Solnesui*). Žinau, ką jūs dabar statysite!

SOLNESAS. Tada jūs žinote daugiau už mane, Hilde.

HILDĖ. Ak, statytojai nieko nesupranta.

SOLNESAS. O ką gi aš statysiu?

HILDĖ (*vėl linksi galva*). Pilį.

SOLNESAS. Kokią pilį?

HILDĖ. Pilį m a n, suprantama.

SOLNESAS. Jūs jau užsinorėjote pilies?

HILDĖ. O argi jūs man neskolingas karalystę?

SOLNESAS. Taip, jūs taip sakote.

HILDĖ. Puiku. Vadinasi, jūs man skolingas karalystę. O kokia gi būtų karalystė be pilies?

SOLNESAS (*pralinks mėjęs*). Taip, aiškus reikalas.

HILDĖ. Gerai. Štai ir pastatykit ją man! Greitai!

SOLNESAS (*juokiasi*). Gal tuojau pat?

HILDĖ. Žinoma! Juk dešimt metų prabėgo. Ir ilgiau aš nelauksiu! Todėl duokit šen pilį, statytojau!

SOLNESAS. Ne juokai būti j u m s skolingam, Hilde.

HILDĖ. Reikėjo apie tai pagalvoti anksčiau. Dabar jau per vėlu. Taigi... (*Beldžia į stalą*) Dėkit ant stalo pilį! Ji mano. Duokit tuojau pat!

SOLNESAS (*surimtėjęs, pasilenkia prie jos, pasiremia rankomis į stalą*). Kaip jūs įsivaizduojate tą pilį, Hilde?

HILDĖ (*jos akys lyg apsitraukusios rūku, ji žiūri tartum į savo vidų, iš lėto*). Mano pilis turi stovėti ant aukšto kalno. Ir būti atvira į visas puses. Kad galėčiau apžvelgti plačiausius tolius.

SOLNESAS. Ir tikriausiai su aukštu bokštu?

HILDĖ. Su aukštu aukštu bokštu. O pačiame bokšto viršuje turi būti balkonas. J a m e aš noriu stovėti...

SOLNESAS (*nejučiomis griebiasi už galvos*). Jūs norėtumėte stovėti tokiame svaiginančiame aukštyje...

HILDĖ. Žinoma! Aš stovėčiau pačiame viršuje ir žiūrėčiau į visus iš aukšto... į tuos, kas stato bažnyčias. Ir namų židinius tėvui, motinai ir būriui vaikučių. Ir j ū s galėtumėte užkopti pasižvalgyti.

SOLNESAS (*prislopintu balsu*). Ir statytojui būtų leista užkopti pas princesę?

HILDĖ. Jeigu statytojas n o r ė t ū.

SOLNESAS (*tyliau*). Tada statytojas, žinoma, ateis.

HILDĖ (*linksi galva*). Statytojas... ateis.

SOLNESAS. Bet jis jau nebegalės statyti, vargšas statytojas.

HILDĖ (*gyvai*). Kodėl gi ne! Mes imtumės darbo abu. Ir statytume gražiausią... visų gražiausią statinį pasaulyje.

SOLNESAS (*sukluseš*). Hilde, sakykite, o kas gi tai būtų?

HILDĖ (*žiūri į jį šypsodama, kresteli galvą, atkiša lūpas ir kalba lyg mažam vaikui*). Statytojai... tokie kvaileliai... ničnieko nesupranta.

SOLNESAS. Taip, žinoma, tikri kvaileliai. Bet pasakykite man, kas tai būtų! Kas tas gražiausias pasaulyje statinys?

HILDĖ (*kurį laiką tyli, paskui sako, mįslingai žvelgdama*). Oro pilys.

SOLNESAS. Oro pilys?

HILDĖ (*linksi galva*). Taip! Ar jūs žinote, kas yra oro pilys?

SOLNESAS. Jūs sakote, kad tai gražiausias pasaulyje statinys.

HILDĖ (*greitai pašoka, numoja ranka*). Taip, taip, žinoma. Oro pilys... jose labai gera slėptis. Ir statyti jas labai patogiu. (*Su pašalpa žiūri į jį*) Ypač tokiems statytojams, kurie turi... svaigstančią sąžinę.

SOLNESAS (*atsistoja*). Nuo šios dienos mes statysime kartu, Hilde.

HILDĖ (*nepatikliai šypsosi*). Tokią tikrą oro pilį, ar ne?

SOLNESAS. Taip. Su mūsų pamatais.

Iš namo išeina Ragnaras Bruvikas. Jo rankose didelis vainikas iš žalumynų ir gėlių, papuoštas šilko kaspinais

HILDĒ (*pagauta džlaugsmo*). Vainikas! O, kaip nuostabu!

SOLNESAS (*nustebęs*). Jūs atnešate vainiką, Ragnarai?

RAGNARAS. Prižadėjau meistriui, tai ir atnešu.

SOLNESAS (*su palengvėjimu*). Na, o jūsų tėvui turbūt pasidarė lengviau?

RAGNARAS. Ne.

SOLNESAS. Jo nepradžiugino tas, ką užrašiau ant brėžinių?

RAGNARAS. Buvo jau per vėlu.

SOLNESAS. Per vėlu!

RAGNARAS. Kai ji parėjo su brėžiniais, tėvas jau gulėjo be sąmonės. Jį ištiko smūgis.

SOLNESAS. Tada greičiau eikite namo! Žiūrėkite savo tėvo.

RAGNARAS. Aš jam nebereikalingas.

SOLNESAS. Bet jūs turite būti prie jo.

RAGNARAS. Jį budi prie jo lovos.

SOLNESAS (*netvirtai*). Kaja?

RAGNARAS (*niūriai dėbteli į jį*). Taip... Kaja, žinoma.

SOLNESAS. Eikite namo, Ragnarai. Pas ją ir pas tėvą. Duokite man vainiką.

RAGNARAS (*slėpdamas pašaipą*). Tikriausiai jūs nebandysite pats?..

SOLNESAS. Aš pats jį nunešiu. (*Ima iš jo vainiką*) O jūs eikite namo. Jūs mums šiandien nebereikalingas.

RAGNARAS. Žinau, kad daugiau nebūsiu jums reikalingas. Bet šiandien dar pasiliksiu.

SOLNESAS. Na, pasilikite, jeigu jau taip norite.

HILDĒ (*prie turėklų*). Statytojau, aš stovėsiu čia ir žiūrėsiu į jus.

SOLNESAS. Į mane?

HILDĖ. Koks nuostabus reginys!

SOLNESAS (*prislopintu balsu*). Apie tai mudu pakalbėsime vėliau, Hilde. (*Vainiku nešinas, jis nusileidžia laipteliais ir nueina per sodą*)

HILDĖ (*žvelgia jam įkandin, tada atsigręžia į Ragnarą*). Man rodos, galėtumėt jam bent padėkoti.

RAGNARAS. Jam padėkoti? Aš j a m turiu dėkoti?

HILDĖ. Žinoma, juk yra už ką.

RAGNARAS. Tada greičiau jau j u m s turėčiau dėkoti.

HILDĖ. Kaip jūs galite taip kalbėti?

RAGNARAS (*neatsakydamas į jos klausimą*). Saugokitės, freken! Jūs jo dar gerai nepažįstate.

HILDĖ (*karšta!*). O, aš jį puikiausiai pažįstu!

RAGNARAS (*apmaudžiai juokiasi*). Dėkoti tam, kuris tiek metų laikė mane prispaudęs! Tam, kuris vertė tėvą abejoti manimi! Kuris man atėmė pasitikėjimą savo jėgomis... Ir viskas tik todėl, kad!..

HILDĖ (*lyg ką nujausdama*). Kodėl? Greičiau sakykit!

RAGNARAS. Kad galėtų išlaikyti ją prie savęs.

HILDĖ (*šoka prie jo artyn*). Buhalterę?

RAGNARAS. Taip.

HILDĖ (*grėsmingai, sugniaužusi kumščius*). Netiesa! Šmeižtas!

RAGNARAS. Ir aš nenorėjau tikėti iki šios dienos. Bet šiandien ji pati viską papasakojo.

HILDĖ (*lyg netekusi galvos*). Ką papasakojo? Aš turiu viską žinoti! Greičiau! Greičiau!

RAGNARAS. Ji pasakė, kad jis pasigrobė visus jos jausmus, viską. Užvaldė visas jos mintis. Ji sako, kad niekada negalės iš jo išsivaduoti. Kad liks čia, kartu su juo...

HILDĖ (*žaibuodama akimis*). Ji neturi likti!

RAGNARAS (*tartum nesuprasdamas*). Kodėl neturi?
HILDĖ (*greitai*). Ir dėl jo taip pat!

RAGNARAS. Žinoma! Tą ir aš puikiai suprantu. Dabar ji jam būtų tiktai kliūtis.

HILDĖ. Jūs nieko nesuprantate, jei taip kalbate! Nieko! Galiu jums pasakyti, kodėl jis ją laikė.

RAGNARAS. Na, kodėl?

HILDĖ. Kad galėtų sulaikyti j u s.

RAGNARAS. Jis pats jums sakė?

HILDĖ. Ne, bet taip yra iš tikrųjų! Taip turi būti! (*Nesivaldydama*) Aš noriu, n o r i u, kad taip būtų!

RAGNARAS. Bet, vos tik jūs atvažiavot, jis ją ir atleido.

HILDĖ. J u s... j u s jis atleido! Ko jam sukti galvą dėl kažkokių svetimų panelių?

RAGNARAS (*susimąstęs*). Tai gal jis visą laiką bijojo manęs?

HILDĖ. J i s bijojo! Na, nebūkite toks pasipūtęs.

RAGNARAS. O, jis turbūt seniai jautė, kad ir aš šį tą sugebu. Ir... bijojo. Taip, juk jis ir yra bailys.

HILDĖ. Jis! Negaliu net įsivaizduoti!

RAGNARAS. Tam tikru atžvilgiu jis bailus, tas mūsų didysis statytojas. Atimti iš kitų laimę, kaip štai iš manęs ir iš mano tėvo, jis, žinoma, nebijo. Bet palypėti kad ir ant menkiausių pastolių — o ne! Dieve saugok!

HILDĖ. O, jeigu būtumėt išvydę jį taip aukštai... toje svaiginančioje aukštumoje, kaip aš jį kartą esu mačiusi!

RAGNARAS. Jūs esate mačiusi?

HILDĖ. Taip, iš tikrųjų. Jis stovėjo toks išdidus, laisvas ir kabino vainiką ant bokšto vėtrungės!

RAGNARAS. Žinau, kad vieną kartą gyvenime jis išdrįso užlipti. Vieną vienintelį kartą. Mes, jaunie-

ji, dažnai apie tai kalbėdavom. Bet jokia jėga nepri-
verstų jo užlipti dar kartą.

HILDĖ. Šiandien jis užlips!

RAĖGNARAS (*su pašaipą*). O taip, galite laukti!

HILDĖ. Pamatysit!

RAGNARAS. Nepamatysite nei jūs, nei aš.

HILDĖ (*nesivaldydama, karštai*). Aš noriu pama-
tyti, noriu ir turiu pamatyti!

RAGNARAS. Bet jis neužlips. Jis tiesiog nedrįsta.
Mat, čia yra didžiojo statytojo silpnoji pusė!

Iš namo į verandą ateina fru Solnes

FRU SOLNES (*žvalgosi*). Jo čia nėra? Kur jis nuėjo?

RAGNARAS. Statytojas tenai, prie darbininkų.

HILDĖ. Jis nunešė vainiką.

FRU SOLNES (*išsigandusi*). Nunešė vainiką? Dieve!
Dieve brangiausias! Bruvikai, eikite, pašaukite jį! At-
veskite jį čionai!

RAGNARAS. Gal pasakyti, kad fru norite su juo
pasikalbėti?

FRU SOLNES. Taip, mielasis, pasakykite... Nors ne,
nesakykite, jog aš jį šaukiau. Galite pasakyti, kad
kažkas atėjo. Kad čia jo ieško.

RAGNARAS. Gerai, fru, pasakysiu. (*Nulipa laipte-
liais ir nueina per sodą*)

FRU SOLNES. O freken Vangel, jūs neišsivaizduoja-
te, kaip aš dėl jo bijau.

HILDĖ. Bet argi verta taip labai bijoti?

FRU SOLNES. Ar jūs nesuprantate? O jeigu jam
staiga iš tikrųjų šautų į galvą tokia mintis! Jeigu sumą-
nytų užlipti ant pastolių!

HILDĖ (*įtemptai*). Jūs manote, kad jis tą padarys?

FRU SOLNES. O, niekada negali žinoti, kas jam ateis
į galvą. Jis gali ką tik nori iškrėsti.

HILDĒ. Aha, tai gal ir jūs manote, kad jam... kad jis... toks?..

FRU SOLNES. Pati nežinau, kā ir begalvoti. Daktaras man tiek visko pripasakojo... O dar kai prisimenu jo paties žodžius...

Pro duris išķiša galvā daktaras Herdalas

DAKTARAS HERDALAS. Ar jis greit ateis?

FRU SOLNES. Turētu ateiti. Pasiuntēme žmogų jo pašaukti.

DAKTARAS HERDALAS (*prieina arčiau*). O jums, fru, reikėtų eiti vidun...

FRU SOLNES. Oi, ne, ne. Aš čia palauksiu Halvardo.

DAKTARAS HERDALAS. Bet pas jus atėjo keletas damų...

FRU SOLNES. Dieve, dar ir jos! Kaip tik dabar!

DAKTARAS HERDALAS. Sako, labai norinčios pažiūrėti tų iškilmių.

FRU SOLNES. Taip, taip. Vis dėlto reikia eiti vidun. Mano pareiga.

HILDĒ. O ar negalima paprašyti, kad jos išeitų.

FRU SOLNES. Ne, ne, jokių būdų. Jeigu jau atėjo, tai mano pareiga jas priimti. O jūs likite čia ir pabūkite su juo, kai ateis.

DAKTARAS HERDALAS. Užkalbinkit jį, pasistenkit kuo ilgiau sulaikyti...

FRU SOLNES. Taip, taip, brangioji freken Vangel. Laikykite jį kaip galėdama tvirčiau.

HILDĒ. Ar ne geriausia būtų jums pačiai?

FRU SOLNES. Taigi. Dieve brangiausias... juk tai mano pareiga. Bet kai tos pareigos plėšo į visas puses...

DAKTARAS HERDALAS (*pažvelgia į sodą*). Ateina!

FRU SOLNES. Tik pamanykit, o aš turiu eiti vidun!

DAKTARAS HERDALAS (*Hildei*). Nesakykit jam, kad aš čia.

HILDĖ. Jokių būdu! Aš rasiu apie ką pasišnekučiuoti su statytoju.

FRU SOLNES. Tik tvirtai jį laikykite. Man rodos, jūs galėsite jį sulaikyti.

Fru Solnes ir daktaras Herdalas eina į vidų. Hildė pasilieka verandoje. Iš sodo laipteliais užlipa statytojas Solnesas

SOLNESAS. Girdėjau, kad čia kažkas manęs ieško.

HILDĖ. Aha, aš ieškau, statytojau.

SOLNESAS. Ak jūs, Hilde! O aš bijojau, kad Alina su daktaru.

HILDĖ. Matyt, jūs iš viso baugštus?

SOLNESAS. Jums taip atrodo?

HILDĖ. Žmonės netgi šneka, kad jūs bijote ir ant pastolių užsilipti.

SOLNESAS. Matote, čia toks ypatingas dalykas.

HILDĖ. Bet argi jūs iš tiesų bijote?

SOLNESAS. Taip, bijau.

HILDĖ. Bijote nukristi ir užsimušti?

SOLNESAS. Ne, ne to.

HILDĖ. Tai ko gi?

SOLNESAS. Aš bijau atpildo, Hilde.

HILDĖ. Atpildo? (*Purto galvą*) Nesuprantu.

SOLNESAS. Sėskitės. Aš jums kai ką papasakosiu.

HILDĖ. O, papasakokit! Tuoju! (*Ji sėdasi ant taburetės prie turėklų ir žiūri į jį laukdama*)

SOLNESAS (*meta ant stalo skrybėlę*). Juk jūs žinote, kad tik pradėjęs aš statydavau bažnyčias.

HILDĖ (*linksi galva*). Taip, gerai žinau.

SOLNESAS. Matote, esu kilęs iš dievobaimingos kaimiečių šeimos. Todėl man atrodė, kad statyti bažnyčias yra pats kilniausias pašaukimas.

HILDĖ. Taip, taip.

SOLNESAS. Ir drįstu sakyti, kad statydavau tas mažas, vargas bažnytėles su tokiais nuoširdžiais, karštais ir giliais jausmais, jog... jog...

HILDĖ. Na?

SOLNESAS. Taip, jog man atrodė, kad jis turėjo būti manimi patenkintas.

HILDĖ. Jis? Kas tas jis?

SOLNESAS. Tas, kuriam buvo statomos bažnyčios. Kurio garbei ir šlovei jos turėjo tarnauti.

HILDĖ. Žinoma. Argi jums atrodo, kad jis nebuvo... jums patenkintas?

SOLNESAS (*su pašaipą*). Patenkintas manimi! Kaip jūs galite taip kalbėti, Hilde? Jis, kuris leido troliui šėlti manyje, kiek tik patinka. Kuris įsakė, kad, vos tik pašaukti, bet kuriuo dienos ar nakties metu man prisistatytų ir tarnautų visi tie... tie...

HILDĖ. Velniai...

SOLNESAS. Taip, ir vienokie, ir kitokie. Ne, aš jau pajutau, kad jis nebuvo manimi patenkintas. (*Paslaptingai*) Supraskite, argi kitaip jis būtų leidęs, jog senasis namas sudegtų?

HILDĖ. Nejau dėl to sudegė namas?

SOLNESAS. Taip, argi nesuprantate? Jis norėjo, kad aš pasidaryčiau tikras savo amato meistras ir statyčiau jam pačias gražiausias bažnyčias. Iš pradžių aš nesupratau jo norų. Bet paskui man staiga paaiškėjo.

HILDĖ. Kada gi tas buvo?

SOLNESAS. Tada, kai stačiau bažnyčios bokštą Liusangeryje.

HILDĖ. Aš taip ir maniau.

SOLNESAS. Matote, Hilde, tenai, svetimame mieste, aš daug svarsčiau ir galvojau apie save. Ir staiga aiškiai supratau, kodėl jis paėmė iš manęs vaikus. Todėl, kad niekas daugiau manęs nerištų — nei meilė, nei džiaugsmas, suprantate. Aš turėjau būti tik statytojas ir daugiau niekas. Ir taip visą amžių turėjau statyti jam. (*Juokiasi*) Bet iš to, žinoma, nieko neišėjo!

HILDĖ. Ir ką gi jūs padarėte?

SOLNESAS. Pirmiausia viską apsvarsčiau ir ištyriau save...

HILDĖ. O paskui?

SOLNESAS. O paskui padariau neįmanomą dalyką. Ir aš, taip, kaip jis.

HILDĖ. Neįmanomą dalyką!

SOLNESAS. Iki tol aš niekada niekada nedrįsdavau lipti į didelį aukštį. O tą dieną išdrįsau.

HILDĖ (*pašoka*). Taip, taip, išdrįsote!

SOLNESAS. Ir kai aš stovėjau pačiame viršuje ir kabinau vainiką ant bokšto vėtrungės, pasakiau jam: „Klausykis, galingasai! Nuo šios dienos aš būsiu laisvas statytojas — aš savo srityje, kaip ir tu savo. Niekada nebestatysiu tau bažnyčių. Tiktai namus žmonėms.

HILDĖ (*išplėtusi švytinčias akis*). Tai ir buvo giesmė, kurią ar girdėjau skambant ore?

SOLNESAS. Bet, pasirodo, tuo aš tik pradėjau lieti vandenį ant jo malūno.

HILDĖ. Ką jūs turite galvoje?

SOLNESAS (*liūdnam žiūri į ją*). Statyti namus žmonėms — darbas, nevertas ir skatiko, Hilde.

HILDĖ. Dabar jūs jau taip kalbate?

SOLNESAS. Taip, nes dabar aš praregėjau. Žmonėms nereikia tokių namų. Ir be jų jie gali būti laimingi. Ir man nebūtų reikėję, jeigu būčiau juos turėjęs. (*Tyliai, gaižiai juokiasi*) Štai kokia išvada, kai pažvelgi į

visą praeitį. Apskritai aš nieko nepastačiau. Ir nieko nepaaukojau, kad galėčiau ką nors sukurti. Niekas, niekas, viskas — niekas.

HILDĖ. Ir toliau jūs nežadate statyti nieko nauja?

SOLNESAS (*gyvai*). Priešingai, dabar aš kaip tik žadu pradėti!

HILDĖ. O ką gi, ką? Sakykite!

SOLNESAS. Vienintelį statinį, kuriame, man rodos, gali sutilpti žmogiškoji laimė — štai ką dabar statysiu.

HILDĖ (*įdėmiai žiūri į jį*). Statytojau, dabar jūs kalbate apie mūsų oro pilis?

SOLNESAS. Taip, apie oro pilis.

HILDĖ. Baisu, kad jums neapsisuktų galva, kol mes ir iki pusės nepakilsim.

SOLNESAS. Neapsisuks, jeigu galėsime laikytis už rankų su jumis, Hilde.

HILDĖ (*su slepiamu apmaudu*). Su manim viena? O didesnės palydos nereikia?

SOLNESAS. O kas gi daugiau?

HILDĖ. Na, sakysim, buhalterė Kaja. Ji tokia vargšėlė. Gal ir ją norite kartu pasiimti?

SOLNESAS. Aha, vadinasi, Alina jau spėjo jums visko pripasakoti.

HILDĖ. Ar tai tiesa, ar ne?

SOLNESAS (*karšta*). Į tokius klausimus aš jums neatsakinsiu. Jūs turite visiškai pasitikėti manimi!

HILDĖ. Dešimt metų aš taip aklai jums pasitikėjau.

SOLNESAS. Turite ir toliau pasitikėti!

HILDĖ. Taip, jeigu išvysiu jus aukštai, laisvą!

SOLNESAS (*niūriai*). Ak Hilde, kasdienybėje aš negaliu toks būti.

HILDĖ (*aistringai*). Aš noriu, noriu! (*Maldauja*) Bent vieną vienintelį kartą, statytojau! Padarykite tai, kas neįmanoma, dar kartą!

SOLNESAS (*žiūri į ją veriamu žvilgsniu*). Jeigu pasibandyčiau įkopti, Hilde, tai vėl imsiu su juo kalbėti kaip aną kartą.

HILDE (*su augančia įtampa*). Ką jūs jam pasakysite?

SOLNESAS. Pasakysiu: „Klausyk, galingasai viešpatie, gali teisti mane, kaip nori, bet nuo šiol aš statysiu tai, kas pasaulyje gražiausia...“

HILDE (*pagauta ekstazės*). Taip, taip, taip!

SOLNESAS. „Statysiu kartu su princese, kurią aš myliu...“

HILDE. Taip, pasakykite jam tai, pasakykite!

SOLNESAS. Taip. O tada aš jam pasakysiu: „Aš nulis žemyn, apkabinsiu ją ir pabučiuosiu...“

HILDE. Daug kartų! Pasakykite jam!

SOLNESAS. „Daug daug kartų“,— pasakysiu aš.

HILDE. O paskui?..

SOLNESAS. Paskui aš pamojuosiu skrybėle... nulipsiu ant žemės... ir padarysiu, kaip sakiau.

HILDE (*ištiesusi rankas*). Na, dabar aš jus vėl pamatysiu tokį, kaip tada, kai ore skambėjo giesmė!

SOLNESAS (*žiūri į ją, panarinęs galvą*). Hilde, kaip jūs tapote tokia?

HILDE. Kaip jūs padarėte mane tokia?

SOLNESAS (*trumpai ir ryžtingai*). Princesė gaus savo pilį.

HILDE (*džiaugsmingai ploja rankomis*). O statytojau!.. Mano nuostabioji, puikioji pilis. Mūsų oro pilis!

SOLNESAS. Su mūro pamatais.

Gatvėje renkasi minia žmonių, kurie tik neaiškiai matyti pro medžius. Tolumoje, už naujojo namo, girdėti dūdų orkestras.

Iš namo į verandą išeina ir u Solnes su kailine pelerina, daktaras Herdalas, jos baltuoju šaliu

nešinas, ir dar keletas moterų. Tuo pačiu metu iš sodo aleina Ragnaras Bruvikas

FRU SOLNES (*Ragnarui*). Ir orkestras gros?

RAGNARAS. Taip. Iš statybininkų sąjungos. (*Solnesui*) Meistras prašė pasakyti, kad jis jau pasiruošęs kopėti su vainiku.

SOLNESAS (*ima skrybėlę*). Gerai, aš nueisiu pats.

FRU SOLNES (*išgąstingai*). Ką tu ten veiksi, Halvardai?

SOLNESAS (*trumpai*). Man reikia būti ten, prie žmonių.

FRU SOLNES. Apačioje, tiesa? Tik apačioje.

SOLNESAS. Juk aš visada taip darau. Šiokiadieniais. (*Nulipa laiptais ir nueina per sodą*)

FRU SOLNES (*šaukia, persisvėrusi per turėklus*). Tik įspėk meistrą, kad liptų atsargiai! Nepamiršk, Halvardai!

DAKTARAS HERDALAS (*Iru Solnes*). Na, matote, ar ne mano tiesa? Jam jau išėjo iš galvos visos kvailystės.

FRU SOLNES. Ak, man taip palengvėjo! Jau du kartus pasitaikė, kad žmonės nukrito. Ir abu kartus užsimušė vietoje. (*Atsigręžia į Hildę*) Dėkui jums, freken Vangel, kad suturėjote jį. Aš kažin ar būčiau nulaikiusi.

DAKTARAS HERDALAS (*linksmi*). O taip, freken Vangel, jūs mokate tvirtai laikyti, jeigu tiktai norite!

Fru Solnė ir daktaras Herdalas eina prie moterų, kurios stovi arčiau laiptų ir žiūri į sodą. Hildė lieka stovėti prie turėklų pirmajame plane. Prie jos prieina Ragnaras

RAGNARAS (*pusbalsiu, vos sulaikydamas juoką*). Freken, matote visą tą jaunimą gatvėje?

HILDĖ. Taip.

RAGNARAS. Čia draugai, jie atėjo pasižiūrėti į meistrą.

HILDĖ. Ką gi jie nori išvysti?

RAGNARAS. Jie nori pamatyti, kaip jis nedrįsta užlipti ant savo namo.

HILDĖ. Štai ko užsigeidė tie geltonsnapiai!

RAGNARAS (*piktai, su pašaipa*). Jis ilgai laikė mus prispaudęs. Dabar ir mes pažiūrėsime, kaip jis liks apačioje.

HILDĖ. Šį kartą jūs to nepamatysite.

RAGNARAS (*šypsosi*). Taip? O kurgi mes jį pamatysime?

HILDĖ. Aukštai aukštai, prie pat vėtrungės!

RAGNARAS (*juokiasi*). Jį! O taip, laukite!

HILDĖ. Jis nori užlipti iki pat viršaus. Vadinasi, ten jį ir pamatysite.

RAGNARAS. Taip, taip, norėti jis labai nori! Tuo aš tikiu. Bet jis tiesiog nepajėgia. Jam apsisuktų galva nė iki pusės neužlipus. Turėtų keliais ir alkūnėmis ropoti žemyn!

DAKTARAS HERDALAS (*rodo į namo pusę*). Žiūrėkite, meistras jau lipa pastoliais.

FRU SOLNES. Jam dar vainiką reikia laikyti rankose. Ak, kad tik jis būtų atsargus!

RAGNARAS (*žiūri netikėdamas, paskui šaukia*). Bet juk ten!..

HILDĖ (*džiaugsmingai*). Tai pats statytojas!

FRU SOLNES (*šaukia, siaubo apimta*). Taip, ten Halvardas! Dieve! Dieve! Halvardai!

DAKTARAS HERDALAS. Tss! Nešaukite jol

FRU SOLNES (*nesuvokdama, ką daro*). Aš einu pas jį! Tegul jis lipa žemyn!

DAKTARAS HERDALAS (*laiko ją*). Nė iš vietos! Ty-lėkit!

HILDĖ (*nejudėdama, lydi Solnesą akimis*). Jis kopia ir kopia. Vis aukštyn, aukštyn! Žiūrėkite! Žiūrėkite!

RAGNARAS (*sulaikęs kvapą*). Na, dabar jis turės grįžti. Kitaip ir būti negali.

HILDĖ. Jis kopia ir kopia. Greitai bus viršuje.

FRU SOLNES. O, aš numirsiu iš baimės. Aš negaliu to matyti!

DAKTARAS HERDALAS. Tai nežiūrėkite į jį.

HILDĖ. Jis stovi ant viršutinės lentos! Pačiame viršuje!

DAKTARAS HERDALAS. Nė iš vietos! Girdite!

HILDĖ (*tyliai, triumfuodama*). Pagaliau! Pagaliau! Aš vėl matau jį didį ir laisvą!

RAGNARAS (*beveik netekęs žado*). Bet juk tai...

HILDĖ. Tokį aš jį mačiau visus tuos dešimt metų. Kaip tvirtai jis stov! Ir vis dėlto — gniaužia kvapą! Žiūrėkite! Jis kabina vainiką ant smaigalio!

RAGNARAS. Tiesiog sunku patikėti savo akimis. Tai neįmanoma!

HILDĖ. Taip, jis daro tai, kas neįmanoma. (*Mįslingai žvelgdama*) Ar jūs matote dar ką nors ten prie jo?

RAGNARAS. Ne, ten nieko daugiau nėra.

HILDĖ. Ne, yra. Ten yra tas, su kuriuo jis galynėjasi.

RAGNARAS. Jūs klystate.

HILDĖ. O giesmės ore irgi negirdite?

RAGNARAS. Čia tikriausiai vėjas medžių viršūnėse.

HILDĖ. A š girdžiu giesmę. Galingą giesmę! (*Šaukia, nesivaldydama iš džiaugsmo*) Žiūrėkit! Žiūrėkit! Jis mo-

juoja skrybėlė! Jis sveikina mus! Atsakykite jam! Juk įvyko, kas turėjo įvykti! (*Ištraukia iš Herdalo baltąjį šalį, mojuoja ir šaukia*) Valio statytojui Solnesui!

DAKTARAS HERDALAS. Nustokit! Nustokit! Dėl dievo...

Moterys verandoje ima mojuoti nosinaitėmis, gatvėje pasigirsta šūksniai „valio!“ Staiga visi nutyla, paskui minia sušunka iš slaubo. Tarp medžių neaiškiai šmėsteli krintančio žmogaus kūnas, lentgaliai ir strypai

FRU SOLNES IR MOTERYS (*kartu*). Jis krinta! Krinta!

Fru Solnes susvirduliuoja ir griūva aukštiekninka moterims į rankas. Šauksmai, sąmyšis. Žmonės, išlaužę tvorą, įsiveržia iš gatvės į sodą. Doktoras Herdalas irgi nuskuba į sodą. Neilga pauzė

HILDE (*stovi lyg suakmenėjusi, žvelgdama aukštyn*). Ma n o statytojas!

RAGNARAS (*drebedamas stveriasi už turėklų*). Jis užsimušė vietoje... negyvai.

VIENA MOTERIS (*tuo metu, kai fru Solnes nešama į namus*). Pašaukit daktarą...

RAGNARAS. Negaliu nė pajudėti.

KITA MOTERIS. Tai bent sušukite!

RAGNARAS (*bando šaukti*). Kaip ten? Ar jis dar gyvas?

BALSAS (*iš sodo*). Statytojas Solnesas nebegyvas!

KITI BALSAI (*arčiau*). Visa galva sutraiškyla... Jis nukrito tiesiai į akmenyną.

HILDE (*atsigręžusi į Ragnarą, tyliai*). Aš jo jau nebematau ten, viršuje.

RAGNARAS. Siaubingas dalykas. Vadinasi, jam
délto pritrūko jėgų.

HILDE (*tyliai, lyg paklaikusi, triumfuodama*).
jis užkopė iki pat viršaus. Aš girdėjau arfų skambėj
ore. (*Mojuoja šaliu ir šaukia su beprotišku įkarš*
M a n o... m a n o statytojas!

